

T.C.

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI

Yüksek Lisans Tezi

ÇAĞDAŞ SANAT VE TASARIM BAĞLAMINDA İLERİ DÖNÜŞÜM

Hazırlayan

Funda PEHLİVAN EKER

Danışman

Prof. Dr. Mehmet KOŞTUMOĞLU

İZMİR / 2024

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Çağdaş Sanat ve Tasarım Bağlamında İleri Dönüşüm” adlı çalışmanın tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

.../ .../ 2024

Funda PEHLİVAN EKER

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü'nün/...../..... tarih vesayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'ninmaddesine göre Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı, Yüksek Lisans öğrencisi Funda PEHLİVAN EKER'in **“Çağdaş Sanat ve Tasarım Bağlamında İleri Dönüşüm”** konulu tezini incelemiş ve aday/...../..... tarihinde, saat’da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anasanat dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin olduğuna oy ile karar verilmiştir.

BAŞKAN

ÜYE

ÜYE

ÖZET

Gezegemimizin sınırlı kaynakları, değişen iklim koşulları ve çevre kirliliği gibi küresel sorunlar elli yılı aşkın bir süredir insanlığın dikkatinde olan konulardandır. Çağdaş sanat ve tasarımın İleri Dönüşüm kavramıyla birleştii noktada gezegenimizin doğal kaynaklarının tüketimini azaltmayı ve çevresel sürdürülebilirliği desteklemeyi hedeflemektedir. İleri Dönüşüm, bu sorumluluğu yerine getirmek için bir araç olarak kullanılabilir etkili bir yöntemdir. Sanat ve tasarımın bu yeni yaklaşımı, toplumsal ve kültürel bir değişimi teşvik edebilir ve insanları sürdürülebilir bir gelecek için harekete geçirebilmektedir.

İleri Dönüşüm süreci, kullanılmış malzemelerin yaratıcı bir şekilde yeniden kullanılması, dönüştürülmesi ve değer kazanması anlamına gelmektedir. Bu süreç, sadece malzeme tasarrufu sağlamakla kalmaz, aynı zamanda atık miktarını azaltır ve doğal kaynakların daha verimli bir şekilde kullanılmasına katkıda bulunmaktadır. Sanat ve tasarım alanında İleri Dönüşüm, atık malzemelerin estetik, doku, renk ve form gibi özelliklerini keşfetmek ve yeni bir anlam yaratmak için bir fırsat olmaktadır.

Bu tez çalışması, "Çağdaş Sanat ve Tasarım Bağlamında İleri Dönüşüm" başlığı altında sanat, tasarım, ekoloji ve sürdürülebilirlik arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Belirtilen çağdaş sanatçı ve tasarımcılar, kendi pratiklerinde atık malzemelerin değerini İleri Dönüşümle yukarılara taşıırken, sürdürülebilirliğin önemini vurgulayarak gelecekteki yaratıcı çalışmalara ilham olacaktır.

ANAHTAR KELİMELER

İleri Dönüşüm, Çağdaş Sanat, Tasarım, Sürdürülebilirlik, Dönüşüm

ABSTRACT

Global problems such as the limited resources of our planet, changing climate conditions and environmental pollution have been on the attention of humanity for more than fifty years. At the point where contemporary art and design meet the concept of Upcycling, it aims to reduce the consumption of our planet's natural resources and support environmental sustainability. Upcycling is an effective method that can be used as a tool to fulfill this responsibility. This new approach to art and design can foster social and cultural change and mobilize people for a sustainable future.

The Upcycling process means the creative reuse, transformation and appreciation of used materials. This process not only saves materials, but also reduces the amount of waste and contributes to a more efficient use of natural resources. Upcycling in the field of art and design is an opportunity to explore the properties of waste materials such as aesthetics, texture, color and form and create a new meaning.

This thesis examines the relationship between art, design, ecology and sustainability under the title "Upcycling in the Context of Contemporary Art and Design". The mentioned contemporary artists and designers will increase the value of waste materials through Upcycling in their own practices, and will inspire future creative works by emphasizing the importance of sustainability.

KEYWORDS

Upcycling, Contemporary Art, Design, Sustainability, Transformation

ÖNSÖZ

Sanat ve tasarım, insanlık tarihi boyunca çağların ve toplumların ruhunu yansıtan önemli araçlar olmuştur. Günümüzde artan tüketim alışkanlıkları ve hızla değişen moda trendleri, atık üretimini artırmakta ve doğal kaynakların hızla tükenmesine neden olmaktadır. İleri Dönüşüm, bu sorunlara karşı alternatif bir yaklaşım sunmaktadır. Atık malzemelerin sanat ve tasarım süreçlerinde kullanılması hem kaynakları korumak hem de yeniden değerlendirilebilirlik potansiyelini artırmak anlamına gelmektedir.

Sanat ve tasarım alanında İleri Dönüşüm, yaratıcılığın sınırlarını zorlamakta ve malzemelerin dönüşümüyle ortaya çıkan eserlerde benzersiz bir ifade imkânı sağlamaktadır. Bu yaklaşım, sanat ve tasarımın sadece estetik bir değer taşımadığını, aynı zamanda bir mesaj iletebilecek güçlü bir araç olduğunu göstermektedir. İleri Dönüşüm süreciyle ortaya çıkan eserler, çevresel sorunlara dikkat çekerken, toplumda farkındalık yaratma ve sürdürülebilirlik konusunda ilham verme potansiyeline sahiptir. Bu durum, sanat ve tasarımın yeni bir sorumluluk üstlenmesini gerektirmektedir.

Bu tez, sanatsal üretimde ekoloji ve sürdürülebilirlik konularında farkındalık yaratma, çevresel sorunları vurgulama ve toplumda değişim için bir katalizör olma potansiyeline sahiptir. Sanatçılar ve tasarımcılar, bu çalışma ile atık kabul edilen malzemeleri dahi kullanarak yeni bir estetik deneyimi yaratma potansiyeline sahip olduklarını keşfedeceklerdir. Bu tez, sanatın ve tasarımın sadece güzellik aracı olmaktan çıkıp, toplumsal ve çevresel sorunlara duyarlılık sağlayan bir araç haline nasıl dönüşebileceğini ele alacaktır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında bana destek olan ve katkıda bulunan herkese içten teşekkürlerimi sunmak isterim.

Öncelikle, tez danışmanım Prof. Dr. Mehmet Koştumoğlu'na, yönlendirmeleri ve değerli desteği için çok teşekkür ederim. Kıymetli bilgileri için Doç. Dr. Gökçen Ergür'e, yardımları için Araştırma Görevlisi Memet Ali Zeren'e teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmalarım boyunca benden desteğini esirgemeyen eşim ve çocuklarıma, manevi desteğiyle güç veren arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim. Onların sabrı ve teşviki, bu süreci daha verimli kıldı.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	ii
TUTANAK.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GÖRSEL LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

İLERİ DÖNÜŞÜMÜN TEMELLERİ

1.1. Atık, Geri Dönüşüm ve İleri Dönüşüm	4
1.2. İleri Dönüşümün Tarihi	10
1.3. İleri Dönüşümün Geri Dönüşümden Farkı	16
1.4. İleri Dönüşümün Temel İlkeleri	24
1.5. İleri Dönüşümde Sürdürülebilirlik ve Estetik	31
1.6. İleri Dönüşümde Teknolojinin Rolü	36

2.BÖLÜM

ÇAĞDAŞ SANATTA İLERİ DÖNÜŞÜM

2.1. Çağdaş Sanat bağlamında İleri Dönüşüm	45
2.2. İleri Dönüşümde Öne Çıkan Sanatçılar	46
2.3. El Anatsui:	47
2.4. Lin May Saeed:	54
2.5. Pınar Akkurt:	61

3. BÖLÜM

ÇAĞDAŞ TASARIMDA İLERİ DÖNÜŞÜM

3.1. Çağdaş Tasarım bağlamında İleri Dönüşüm.....	70
3.2. İleri Dönüşümde Öne Çıkan Tasarım ve Tasarımcılar	71
3.3. ByFusion ByBlocks:.....	72
3.4. Piet Hein Eek:.....	77

3.5. Rebecca Wright-Psychic Outlaw:.....	83
3.6. İleri Dönüşümün Çağdaş Sanat ve Tasarım Üzerinde Etkileri.....	88
SONUÇ	100
KAYNAKÇA	102
ÖZGEÇMİŞ	

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1: Getting Lucky, Denizdeki Atıklar, 2016.....	4
Görsel 3: Reuseabox, Atık Yönetimi, 2022.....	5
Görsel 3: Tasarımcı Enis Akiev, Plastik Karoları, 2019.....	7
Görsel 4: Derlot, Stump Geri Dönüştürülmüş Tabure, 2023.....	8
Görsel 5: Matt Weiss- Rind Snacks- 2017.....	9
Görsel 6: Marcel Duchamp- Şişe Rafı, 1914.....	10
Görsel 7: Man Ray, The Gift, 1921.....	11
Görsel 8: Kurt Schwitters, Asil Hanımefendiler İçin Konstrüksiyon,.....	13
Görsel 9: César Ricard, Compression dirigee d'automobile, 1962.....	14
Görsel 10: Dianna Cohen'in Eseri, 2017.....	15
Görsel 11: Calder Kamin, Plastic Planet, 2016.....	16
Görsel 12: Robert Bradford, Eseri, 2009.....	17
Görsel 13: İleri Dönüşüm Blog, 2023.....	19
Görsel 14: Modern Vintage Gift Co, Sırt Çantaları, 2022.....	20
Görsel 15: Leo Sewell, Assemblage eseri, 2020.....	22
Görsel 16: Tim Noble ve Sue Webster, 6 aylık sanatçı çöpi, 1998.....	23
Görsel 17: İniy Sanchez, Sürdürülebilir Dünya Kazağı, 2014.....	24
Görsel 18: Gaurav Wali, Tezahürat Projesi, 2019.....	27

Görsel 19: Marcel Duchamp, Bicycle Wheel, 1913.....	28
Görsel 20: Stuart Haygarth, Optik, 2009.....	29
Görsel 21: Stuart Haygarth, Optik Detay, 2009.....	30
Görsel 22: Okyanusun topladığı Çöp Yığını, 2019.....	31
Görsel 23: Alexander Zdroyevski, Hurda Denim, 2023.....	32
Görsel 24: Studiokca, Plastik Atıktan Yapılmış Balina, 2018.....	33
Görsel 25: Simple Ecology firmasının atık tekstil ürünleri, 202.....	34
Görsel 26: Stuart Haygarth'ın Tide-200 Eseri 2018.....	35
Görsel 27: Şarap Mantarı Miknatıslar, 2024.....	36
Görsel 28: Rémy Tassou- Panasonix- 2017.....	37
Görsel 29: Subodh Gupta-Dada- 2018.....	38
Görsel 30: Ecoalf, İleri Dönüştürülmüş 3D Plastik, 2023.....	40
Görsel 31: Emplifi, Sosyal Medya Kullanımı, 2023.....	41
Görsel 32: Greenpeace' den Geri Dönüşüm Kampanyası, 2021.....	43
Görsel 33: El Anatsui, Yükselen Deniz, 2019.....	47
Görsel 34: El Anatsui, Eseriyle, 2010.....	48
Görsel 35: El Anatsui, Alfred Galerisi izleyicileri, 2013.....	49
Görsel 36: El Anatsui, Akraba Bakış Açılırları, 2016.....	50
Görsel 37: El Anatsui, Muzaffer Ölçeği, Haus der Kunst, 2019.....	51
Görsel 38: El Anatsui, Yaşlı Adamın Kumaşı, 2003.....	52

Görsel 39: El Anatsui, Yaşlı Adamın Kumaş (detay), 2003.....	52
Görsel 40: El Anatsui, Tate Modern'deki Kızıl Ay enstalasyonu Arkası, 2023.....	53
Görsel 41: Lin May Saeed, Hayvanların Kafeslerinden Kurtuluşu III, 2008.....	55
Görsel 42: Lin May Saeed, Hayvanların Kafesten Kurtuluşu, 2010.....	56
Görsel 43: Lin May Saeed, Cennette Kar Yavaş Yavaş Yağar, 2023.....	57
Görsel 44: Lin May Saeed, Aziz Jerome ve Aslan, 2016.....	58
Görsel 45: Lin May Saeed, Pangolin, 2020.....	59
Görsel 46: Lin May Saedd, Cennette Kar Yavaş Yavaş Yağar, 2023.....	60
Görsel 47: Pınar Akkurt, Karaköy Lokantası Tencereler ve Kapaklar, 2012.....	61
Görsel 48: Pınar Akkurt, Eller, 2023.....	62
Görsel 49: Pınar Akkurt, Karaköy Maşalar ve Tava, 2014.....	63
Görsel 50: Pınar Akkurt, Hayat Öpücüğü, 2013.....	64
Görsel 51: Pınar Akkurt, Karaköy Lokantası, 2014.....	65
Görsel 52: Pınar Akkurt, Karaköy Lokantası Detay, 2014.....	65
Görsel 53: Pınar Akkurt, Preslenmiş Mutfak Eşyaları, 2011.....	66
Görsel 54: Pınar Akkurt, Çoraktopya, 2023.....	67
Görsel 55: ByBlock, İlk Çok Amaçlı Beton blok, 2022.....	71
Görsel 56: Byfusion, Kullanım Görseli, 2022.....	72
Görsel 57: Byfusion, Duvar Kullanımı, 2022	73

Görsel 58: ByFusion, Yan Masa tasarımı, 2024.....	74
Görsel 59: ByFusion, 2 Bybud Mini tasarımları, 2024.....	76
Görsel 60: Piet Hein Eek, 40 X 40 Atık Masası, 2023	77
Görsel 61: Piet Hein Eek, Atık Fayans Dolabı, 2023	78
Görsel 62: Piet Hein Eek, Detay, 2014.....	79
Görsel 63: Piet Hein Eek, Üretim, 2014	80
Görsel 64: Piet Hein Eek, Sandalye, 2014.....	81
Görsel 65: Psychic Outlaw, Atölye, 2021.....	82
Görsel 66: Psychic Outlaw, Atölye, 2021.....	83
Görsel 67: Psychic Outlaw, Web Sitesinden Ürünler, 2021.....	84
Görsel 68: Psychic Outlaw, İleri Dönüşecek Ürünler, 2021.....	85
Görsel 69: Psychic Outlaw, Tasarımcı ve Ürünleri, 2021.....	86

GİRİŞ

Günümüzde sanat ve tasarım disiplinleri, estetik deneyimlerin ötesine geçerek toplumsal, kültürel ve çevresel sorunlara duyarlılık sağlama misyonunu üstlenmiştir. Bu tez çalışması, "Çağdaş Sanat ve Tasarım Bağlamında İleri Dönüşüm" başlığı altında, İleri Dönüşümün sanat ve tasarım pratiği içindeki önemini vurgulamak ve bu disiplinlerdeki dönüşümü araştırmak amacıyla yapılmıştır.

İleri Dönüşüm, atık malzemelerin sanat ve tasarım süreçlerinde kullanılarak yeni estetik deneyimler yaratma ve sürdürülebilirlik bilincini artırma potansiyeline sahiptir. Doğadaki bozulmaların geri döndürülemez bir boyuta ulaşması, sanatçıların ulusal ve uluslararası düzeyde farkındalık yaratma amacıyla projeler üretmelerine neden olmuştur. Sanatçılar, atık malzemeleri kullanarak yaratıcı ve sürdürülebilir eserler ortaya koymakta, böylece çevre bilincini artırarak farkındalık yaratmaktadır.

Çağdaş sanat ve tasarımda İleri Dönüşüm, tezinin birinci bölümünde, atık, geri dönüşüm, İleri Dönüşüm gibi kavramlar anlatılmıştır. İleri Dönüşümde kullanılan materyallerin kalitesine ve uygulanabilirliğine dikkat ederek, atıkların yeniden kullanımını ve sürdürülebilirliğini artırmayı amaçlamıştır. Sanatçılar ve tasarımcılar, ekoloji bilinciyle yarattıkları eserlerle sürdürülebilirlik kavramıyla sanatın çevresel ve toplumsal sorunlara dikkat çekme ve çözüm arama işlevini güçlendirmektedir.

Tez çalışmasında incelenecek sanatçı ve tasarımcıların seçimleri, farklı malzemeler kullanarak yaratıcı ve sürdürülebilir eserler ortaya koyma tercihleri doğrultusunda yapılmıştır. İncelenen sanatçı ve tasarımcılar üretimlerini, atığı kaynak olarak kullanarak, metal, plastik türevleri, ahşap ve hatta tekstil parçaları gibi malzemelerle İleri Dönüşüm perspektifiyle değerlendirmiştir.

İkinci bölümde, El Anatsui, Lin May Saeed ve Pınar Akkurt gibi sanatçıların eserleri örnek alınarak, İleri Dönüşüm sürecini benimseyen ve atık malzemeleri sanat ve tasarım süreçlerinde kullanan sanatçılar ele alınmıştır. Kullandıkları farklı malzeme ve tekniklerle İleri Dönüşümün estetik ve işlevsel yeni ürünler yaratma potansiyeline sahip olduğunu ve çevresel bilinci artırdığını göstermektedir. Sanatçılar, atık malzemeleri kullanarak yaratıcı eserler ortaya koymakta ve bu eserlerle çevresel sorunlara dikkat çekmiştir.

Üçüncü bölümde ise, farklı alanlarda İleri Dönüşüm vizyonuna sahip tasarımcıların projeleri incelenmiştir. Bu projeler arasında ByFusion'un plastik atıkları yapı malzemelerine dönüştürmesi, Piet Hein Eek'in atık ahşap malzemelerden mobilya tasarımları yaratması ve Rebecca Wright'ın eski tekstil ürünlerini yeni ve kullanışlı giysilere dönüştürmesi yer almaktadır.

Bu tez çalışmasında farklı malzemelerle çalışan belirli sanatçılar ve tasarımcılar üzerinden değerlendirme yapılmıştır, bu durum elde edilen bulguların genelleştirilebilirliğini kısıtlamaktadır. Kullanılan metodolojik yaklaşımlar da çalışmanın sınırlarını belirlemiştir. Nitel veri toplama yöntemleri kullanılmış olup, bu yöntemlerin doğasından kaynaklanan sübjektiflik, sonuçların yorumlanmasında dikkate alınması gerekmektedir. Mevcut literatürdeki bazı boşluklar da çalışmanın sonuçlarını etkilemiştir.

Sonuç olarak, İleri Dönüşümün sanat ve tasarımda estetik ve işlevsellik ile sürdürülebilirlik ilkelerini bir araya getirerek çevresel ve toplumsal sorunlara duyarlılığı artırdığı belirlenmiştir. Bu çalışma ile gelecekte yapılacak araştırmalar için önemli ipuçları sunmakta ve sanatın çevresel sürdürülebilirlik konusunda güçlü bir araç olabileceğini göstermektedir.

1.BÖLÜM

İLERİ DÖNÜŞÜMÜN TEMELLERİ

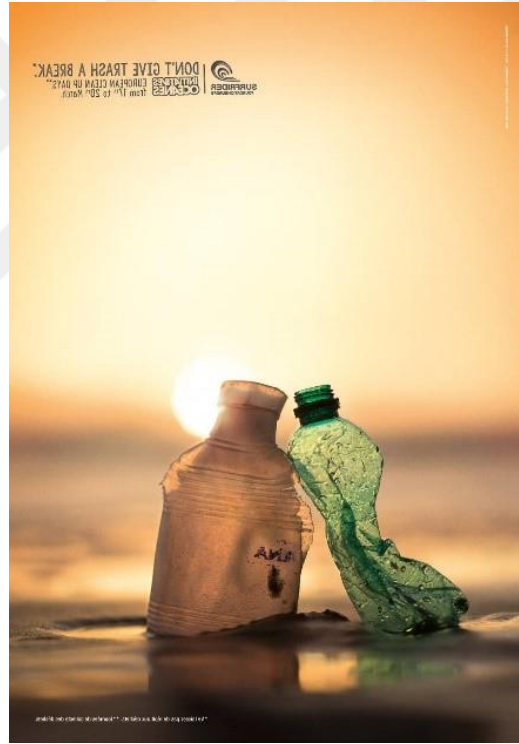

1.BÖLÜM

İLERİ DÖNÜŞÜMÜN TEMELLERİ

1.1. Atık, Geri Dönüşüm ve İleri Dönüşüm

İnsan, doğada varlık bulan ve yaşamını sürdürebilmek için doğa ile ilişki kurmak zorunda olan bir canlıdır. Doğa beslenme barınmanın yanında varlığının yerini bulmasına ve anlamasına yardımcı olan onun ayrılmaz bir parçasıdır. Farklı kültürlerde tarih boyunca insan, doğaya tapar, ondan nefret eder, onu kutsallaştırır ve aynı zamanda yok etmiştir (Aydın, 2013)

Görsel 1: Getting Lucky, Denizdeki Atıklar, 2016

<https://www.adsoftheworld.com/campaigns/getting-lucky> Erişim: 15.12.2023

Okyanuslarımızda trilyonlarca plastik parçası birikmiş durumdadır ve bu durum giderek artan bir çevresel tehdide dönüşmektedir. Plastiklerin deniz ekosistemleri üzerinde kalıcı ve yıkıcı etkileri vardır; zamanla mikroplastiklere dönüşerek, yaban hayatı tarafından tüketilmekte

ve insan besin zincirine girmektedir. Plastik kirliliği, küresel düzeyde acil müdahale gerektiren bir kriz niteliği taşımaktadır.

İnsan türünün yaşaması çevre düzenini korumasına bağlıdır. Doğayı insanların ihtiyaçlarını karşılayacak bir kaynaklar topluluğu olarak görmek çevrenin yok olmasına davetiye çıkarmak demektir (Rankin, 1996). İnsanların ürettiği atıkların büyük bir kısmı ise doğada bu şekilde yeniden işlenemez ve çevresel sorunlara yol açmaktadır. Doğa tarihinde yeniden özümsemeyen şeyler üreten tek tür, insandır. Doğanın geri kalan kısmı olan ‘atıkları’ kaynaklara dönüştürür (Rankin, 1996). Bu nedenle, insan yapımı materyallerin ve atıkların yönetimi, doğanın dönüşüm prensiplerinden öğrenilerek daha sürdürülebilir yöntemler geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

İleri Dönüşüm dediğimizde öncelikle atıktan bahsetmemiz gerekmektedir. Tubitak’ın tanımına göre, “Atık, kullanımı sonucunda içeriği biten, boşalan, süresi sona eren ve sonuç olarak çevreye bırakılacak tüm maddeler” şeklinde tanımlanabilir (Tubitak, 2023). Belirtilen tanımdan yola çıkarak İleri Dönüşüm süreci, atıkların yeniden değerlendirilmesi ve mümkün olan en yüksek değere çıkarılmasını hedeflemektedir. Atıkların sifıra indirgenmesi, yeniden kullanıma kazandırılması, bunlardan sanat adına üretimlerin yapılması sürdürülebilir sanatın hedefleri arasındadır. Bu nedenle birey ve toplumun bilinçli hareket etmesi ve tüketim adına her türlü aşırıktan kaçınırken doğal kaynakların korunmasına katkıda bulunmak için kritik bir adım olmaktadır (Aslan, 2023).

Görsel 2: Reuseabox, Atık Yönetimi, 2022

Dünya genelinde her yıl 400 milyon ton plastik atık ortaya çıkmaktadır. Bu atıkların yaklaşık %80’i karalarda birikirken, %20’si ya doğrudan denizlere atılmakta ya da akarsular tarafından denizlere taşınmaktadır. Araştırmalara göre, her yıl üretilen plastiklerin %10’undan daha azı geri dönüştürölmektedir. Bu durum, plastik kirliliğinin giderek artmasına neden olmaktadır (Okatan, 2022)

Atık yönetimi stratejileri, kaynakların korunması ve çevre kirliliğinin azaltılması açısından kritik bir role sahiptir. Atık yönetimi hiyerarşisini 3 R (reduce, reuse and recycle), yani “azalt, yeniden kullan ve geri dönüştür” olarak betimleyen Holt’a (2010: 4) göre: *Atık hiyerarşisinin yapısı dikkate alındığında ve 3 R (reduce, reuse and recycle) ’nin yanı sıra israfi nasıl gerçekteştiğini dikkate almak da önemlidir. Gelecekte yönetim stratejileri gelişecektir. Yeni ve yenilikçi ürünler gelişirken teknolojinin de bu yönetim üzerinde etkileri olacaktır.*

Çevre ve Şehircilik Bakanlığının raporuna göre, Ülkemizdeki atık miktarındaki artış, sürdürülebilir ve entegre atık yönetiminin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Atıkların geri dönüşüm ve geri kazanım süreçlerine dahil edilmeden bertaraf edilmesi, maddi ve enerji kaynaklarının kaybına yol açmaktadır. Sürdürülebilir atık yönetimi, teknik, ekonomik ve sosyal disiplinlerle ilişkili olup, atık önleme, tekrar kullanım, geri dönüşüm ve geri kazanıma odaklanmayı ve atık hiyerarşisi çerçevesinde bir atık yönetim planı hazırlanmasını gerektirmektedir (Ulusal Atık Yönetimi ve Eylem Planı, 2023)

Geri dönüşüm, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada önemli bir rol oynar. Atıkların yeniden değerlendirilmesi ve kaynakların etkin kullanımı, çevresel etkiyi azaltmanın yanı sıra ekonomiye de katkıda bulunur. Geri dönüşümün tanımı olarak, *“tekrar değerlendirme imkânı mevcut atıkların çeşitli proseslerden geçirilerek ikincil hammaddeye dönüştürölmesi ve üretim sürecine dahil edilmesi geri dönüşüm olarak adlandırılmaktadır* (Ekoloji, 2019).

Görsel 3: Tasarımcı Enis Akiev, Plastik Karoları, 2019

<https://www.dezeen.com/2019/11/19/enis-akiev-plastic-stone-tiles-recycled/amp/> Erişim: 15.12.2023

Kullanım dışı kalan ve geri dönüştürülebilir özellik taşıyan atık materyalin geri dönüşüm yöntemleri sonucunda tekrar imalata kazandırılmasıdır. Atık malzemelerin geri dönüşüm işlemi sırasında enerji kullanımı söz konusudur, tabii bu işlem sonrasında atık malzeme hacmi azalmaktadır. Geri dönüşüm faaliyetinin bir de işlem maliyetinin olduğu göz önüne alınmalıdır (Aktaş, 2018, s. 363). Bu maliyet ve enerji kullanımına rağmen, geri dönüşüm süreci çevresel faydalarıyla kıymetli bir uygulama olarak kabul edilmekte ve sürekli olarak geliştirilmeye devam etmektedir.

Sıfıratık.co'daki tanımına göre: İleri Dönüşüm, atık durumundaki bir ürünün yeniden işlevlendirilerek kullanıma kazandırılması anlamına gelir. Çoğu zaman, İleri Dönüştürülmüş ürünler, orijinal hallerinden daha fonksiyonel ve estetik olur. Bu nedenle, ürünün değeri daha da artırıldığından İleri Dönüşüm adı verilmiştir. İleri Dönüşüm, sanayi ve inşaat sektörlerinde büyük farklılıklar yaratabilir (Sıfıratık.co, 2023).

Görsel 4: Derlot, Stump Geri dönüştürülmüş Tabure, 2023

https://www.dezeen.com/2023/12/15/stump-recycled-stool-derlot-dezeenshowroom/?li_source=LI&li_medium=bottom_block_1 Erişim: 15.12.2023

İleri Dönüşümün önemi, genel olarak sürdürülebilirlik ve çevre koruma hedeflerini desteklemesidir. Bu süreç, daha az atık üretme, daha az enerji kullanma ve kaynakları daha verimli bir şekilde kullanma potansiyeline sahiptir. Bunun yanında, İleri Dönüşüm süreçleri genellikle ekonomik faydalar da sunabilir, çünkü atıkları yeniden kullanılabilir ve değerli ürünler haline getirebilmektedir. Türkiye Çevre Koruma Vakfı (TÜÇEV)'nin bir raporunda İleri Dönüşüm teknolojileri ve bu teknolojilerin atık yönetimindeki rolü hakkında bu bilgiler aşağıdaki gibi paylaşılmıştır:

Geri dönen her bir ton cam için yaklaşık 100 lt petrolden tasarruf edileceğini; bir ton kullanılmış kağıt geri kazanıldığında 17 adet çam ağacının ve bir ton kullanılmış gazete kağıdı dönüştürüldüğünde ise 8 adet çam ağacının kesilmesinin önlenebileceğini; bir cam şişenin doğada 4.000 yıl, plastiğin 1.000 yıl, ciklet' in 5 yıl, teneke kutunun 10-100 yıl, sigara filtresinin 2 yıl süreyle yok olmadığını; yeni üretime kıyasla, metal ve plastik geri kazanımı ile%95 enerji tasarrufu sağlanabileceğini; plastiklerin doğada parçalanma süresi en uzun olan madde olduğunu biliyor muydunuz? (Tucev, 2023)

İleri Dönüşüm, gıda endüstrisinde de yükselen bir trend ve çevreye karşı daha sorumlu olmaya yönelik bir adımdır. İleri dönüştürülmüş sertifika etiketi, tüketicilerin gıda israfını

azaltmaya ve iklim kaosunu hafifletmeye yardımcı olmaya kendini adanmış markaları tanımlamasının bir yolu olmaktadır (Robbins, 2022).

Ülkeler, fosil yakıt ekonomisinden yenilenebilir bir ekonomi biçimine geçmektedir. Bu nedenle, birçok ülke biyo-ekonomiye yönelmektedir. Biyo-ekonomi, biyolojik odaklı ürünlerin ekonomiye dahil olduğu, yenilenebilir ve biyolojik yollarla kimyasal, gıda, ilaç, enerji ve mal olarak yeniden sisteme döndürüldüğü bir ekonomi modelidir. Bu modelde enerji geri kazanımı en alt seviyededir (Kök, 2021)

ABD’ de İleri Dönüştürülmüş Gıda Derneği (Upycled Food Association), İleri Dönüştürülmüş gıdaların perakendeciler ve endüstri liderleri tarafından en önemli gıda trendi olarak kabul edildiği göstermektedir. Bu trend belirleyiciler, İleri Dönüşümün küresel gıda sistemimizde olumlu bir değişim için bir katalizör olabileceğini, tüketiciler satın aldıkları gıdanın çevresel etkileri konusunda giderek daha bilinçli hale geldikçe, İleri Dönüştürülmüş gıda endüstrisi, yalnızca fazla veya israf edilen gıdalar için bir çözüm değil, aynı zamanda lezzetli bir dizi yenilikçi ve sürdürülebilir ürün sunarak kayda değer bir büyümeye hazırlandığını paylaşmıştır (Nunley, 2024).

Görsel 5: Matt Weiss- Rind Snacks- 2017

<https://www.rindsnacks.com/pages/mission> Erişim: 21.12.2023

Dünya çapında giderek artan sayıda akıllı gıda markası, tatmak isteyeceğiniz daha fazla atıştırmalıklar yaratarak gıda atıklarını çöplerden uzaklaştırmak için üzerlerine düşeni yapmaktadır. Yan ürün değerlendirme, yani israfın değerlendirilmesi ve kullanılması kavramı özellikle gıda alanında büyük bir iş haline gelmektedir. Bu da gıda sektöründeki İleri Dönüşüm olarak kabul edilip işletmelerin çevresel ayak izlerini azaltmasına ve daha yeşil, daha verimli üretim süreçlerine geçiş yapmalarına olanak tanıyan bir strateji olmaktadır (Mridul, 2023).

Food Revolution Network web sitesindeki yazıya göre, İleri dönüştürülmüş gıda, gıda endüstrisinde yükselen bir trend olarak çevreye daha duyarlı olmayı teşvik etmektedir. Bu

gıdalara verilen sertifika etiketi, tüketicilere gıda israfını azaltma ve iklim değişikliğiyle mücadeleye katkıda bulunan markaları tanıma imkânı sunmaktadır. Ancak, ileri dönüştürülmüş sertifikalı gıdaların satın alınmasının gıda israfını önlemenin tek yolu olmadığı belirtilmektedir. Daha sürdürülebilir bir yaşam sürmek isteyenler için önerilen basit adımlardan biri, diyetlerini tamamen bitkisel gıdalar üzerine kurmaktır. Bu yaklaşım, çevresel ayak izini azaltmanın ve çözümün bir parçası olmanın etkili bir yolu olabilmektedir (Robbins, 2022).

1.2. İleri Dönüşümün Tarihi

20. Yüzyılın başları hızlı gelişen endüstri, sanayi ve üretim ekonomisi, toplumda yeni bir kültür inşa etmeye başlamıştır. Sanayi ve üretim ekonomisinin yaşamın dinamiklerini belirlediği bu çağda, heykel sanatı da bu dönüşümden etkilenmiş ve tarihindeki en büyük kırılmalardan birini yaşamıştır. (Taşkın, 2017)

Sanatçıların yapıtları, her ne kadar buluntu nesnelere ve uyarlanmış unsurlara içerse de, çeşitli öğelerden oluşan ayırt edilebilir ölçüde yeni sanat yapıtlarıdır. Ancak, Marcel Duchamp'ın buluntu nesnelere çalışmaya başlamasından itibaren, sanatın tanımı temelden değişmiştir. Picasso ve Braque, buluntu nesnelere sanatlarında kullanırken, Duchamp birtakım nesnelere bulup onları öylece sergileyerek sanat diye nitelendirilecek kadar ileri gitmiştir (Grzymkowski, 2021).

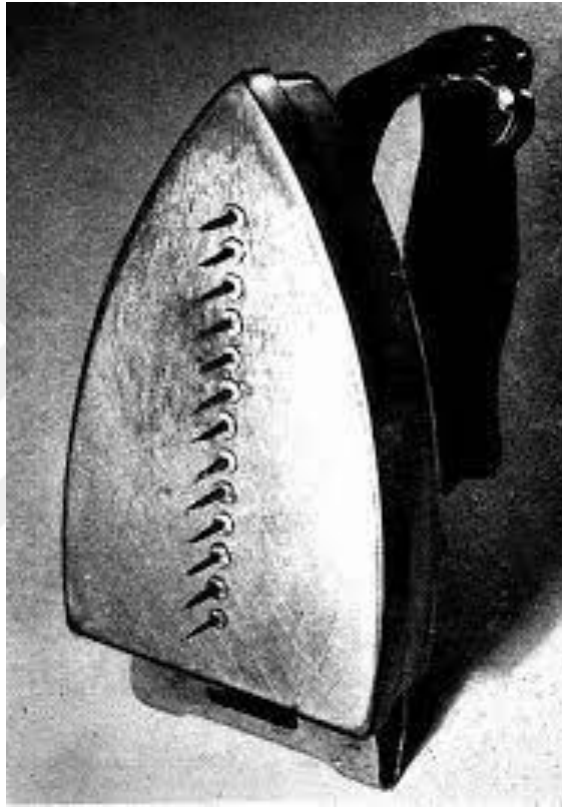
Görsel 6: Marcel Duchamp- Şişe Rafı, 1914

<https://www.artic.edu/artworks/238749/bottle-rack-porte-bouteilles> Erişim: 21.12.23

Marcel Duchamp'ın 1917 yılında 'Fountain' adlı pisuarı, sanayinin kurduğu pazarda her şeyi fazlaca üretilip satma yarışına karşı, sanatın biricik kalma çabası arasındaki paradoksu en iyi eleştiren yapıt olarak kabul edilir. Seri üretimle en doğal ihtiyacımızı gidermek için üretilen

bu endüstri ürünü, kaidenin üstüne taşınmasıyla sanat nesnesi haline gelmiştir. Nesne, artık kullanışlı veya işlevsel bir obje olmaktan çıkmış ve ‘biricik’ olmuştur (Taşkın, 2017).

Erenus (2014) bu durumu şöyle açıklar: “Duchamp’ın hedefi sanat yapıtı kategorisini ortadan kaldırmak değil, bu kategori ile ilgili yerleşik, uzlaşımsal öz-kabulleri sarsarak, düşünceyi yüceltmek olmuştur. Duchamp’ın amacı ‘karşı-sanat’ yapmaktan çok, önerdiği yeni sanat nesnesiyle yarattığı provokasyona bağlı yeni bir ‘zihinsel süreç’ başlatmaktır.”

Görsel 7: Man Ray, The Gift, 1921

<https://www.wikiart.org/en/man-ray/the-gift-1921> Erişim: 22.12.23

Bu yaklaşım, nesnelerin günlük işlevlerinden koparılması ve sanatsal bağlamda yeniden değerlendirilmesi ile ortaya çıkmıştır. Sanatçılar, bu yöntemle, izleyicilerin nesnelere olan algısını sarsarak, onları gündelik kullanımlarının ötesinde düşünmeye ve nesnelerin simgesel ve metaforik potansiyellerini keşfetmeye teşvik etmişlerdir. Man Ray’in 1921’de hazır nesne olarak kullandığı ütüye eklediği çivilerle onun farklı niteliklerini çağrıştırmasını sağlamıştır. Sonuç olarak, yumuşak bir şekilde kayması amaçlanan ütü ile tezat oluşturan çiviler, her iki

nesnenin de işlevsiz hale gelmesine neden olmuş, ancak yeni bir zihinsel süreç yaratılmıştır (wikiart, 2011).

1950'li yılların sonlarında, Rauschenberg buluntu ve hazır nesnelere kullanmaya başlamış ve dönemin sürrealistlerinin serbest çağrışım ve akıl analizlerinin bir aracı olarak atık ve gündelik nesnelere rastlantısal nesnelere ve fikirlerle birleştirmeyi tercih etmiştir. Bu yaklaşımı, kavramsal sanatın gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Robert Rauschenberg, malzeme ve teknik yöntemlerin uygulanmasında gerçekleştirdiği köklü harmanlamalar nedeniyle kavramsal sanatın en önemli isimlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Taşkın, 2017).

Atık, hazır nesne ve seri üretilmiş nesneyi eserlerinde kullanan sanatçılar, bu nesnelere yeni anlamlar ve değerler yükleyerek onları izleyici karşısında sergilemişlerdir. Bu dönemin sanatçıları, farklı sanat akımlarında kendilerini ifade edecek ortamlar yaratmış ve fikirlerini sanatsal anlatımlarla yaygınlaştırmışlardır. Germaner (1996) bu durumu şöyle açıklar: “Pop sanat gibi yeni gerçekçilik de çağdaş dünyanın önemini kabul eder ve onu yaratıcı eylemin içine almaya çalışır ama ortak nokta bu kadardır. Bundan böyle bir resim ya da heykelden söz etmek zorlaşmıştır, çünkü söz konusu olan artık dünyanın betimlenmesi değildir, dünyanın kendisi sanatçının at koşturduğu bir alan haline gelmiştir.”

Sanatsal yaratımın galeri mekânlarını terk etmesi ve sanat nesnesi anlayışını reddetmesi, sanatçıları doğayı gözlemlemeye, ona saygı duymaya ve farkındalık yaratmaya yöneltmiştir. Bu girişimler, değişime etki etmeyi, iyileştirmeyi, onarmayı ve geri dönüşümü amaçlayan disiplinler arası bir hareket olan Ekolojik Sanat'ı da beraberinde getirmiştir. 20. yüzyılda doğa yeniden tanımlanmış ve sanatçılar daha kritik görevler üstlenmiştir (Aydın, 2013)

Görsel 8: Kurt Schwitters, Asil Hanımefendiler İçin Konstruksiyon, 1919

<https://www.e-skop.com/skopbulten/dadanin-100-yili-kurt-schwitters-merz-dada/3073>
Erişim:22.12.23

1923'te Kurt Schwitters, eski eşyalardan ve artık malzemelerden oluşan bir sergi açmıştır. Schwitters, sıradan nesnelere ve atık malzemeleri kullanarak "Merz yapısı" adlı çalışmasını evindeki odalarda sergilemiştir. "Asamblaj terimi, kolaj ile başlayan Dada Hareketi ile ilerlemiş ve sıradan nesnelere sanat nesnelere dönüştürülmesi sonucunda Enstalasyon olarak isimlendirilen yeni bir sergileme biçimi ortaya çıkmıştır" (Aktaran, 2016). Schwitters'in bu yaklaşımı, sanatın sadece görsel bir ürün olmadığını, aynı zamanda bir düşünce ve ifade biçimi olduğunu vurgulamaktadır. Kılıç'a göre, Schwitters'in "...Sanat eseri, öğelerinin sanatsal olarak değerlendirilmesi sayesinde varlığa gelir. Ben yalnızca nasıl sanat yaptığımı bilirim; yalnızca malzemelerimi bilirim, ne içinini bilmem...Malzemenin ne olduğu aslı değildir, ben kendim nasıl aslı değilsem öyle. Aslı olan yalnızca biçim vermedir" bakış açısıyla hazır nesneyi dahil etme süreci başlamıştır (Kılıç, 2016).

Arman'ın 1960 Ekim Paris'te Iris Clair galerisinde Yves Klein'in "Boşluk" sergisine cevap olarak "Dolu"yu gösterdiği sergisinde, nesnelere yığılmasıyla mekân kullanılamaz hale gelmiştir (Germaner, 1996). Arman'ın bu yaklaşımı, sanat eserlerinin geleneksel sergileme yöntemlerini ve izleyici ile olan etkileşimlerini sorgulamıştır. 1960'larda Fransız sanatçı ve

heykeltıraş César Baldaccini, gerçek arabaları presleyerek heykeller oluşturmuştur. 1960 Mayıs Salonu'nda her biri yaklaşık bir ton ağırlığında hurda araba preslerinde sıkıştırılmış otomobilleri sergilemiştir (Germaner, 1996).

Arman'ın mekânı nesnelere doldurma yaklaşımı, sanat eserlerinin geleneksel sergileme yöntemlerini ve izleyici ile olan etkileşimlerini sorgulamıştır. Süreç, sanatın kullanılmış materyallerin sanat içinde tekrar ancak farklı şekilde kullanımını da teşvik etmiştir. 1960'larda Fransız sanatçı ve heykeltıraş César Baldaccini, gerçek arabaları presleyerek onları yüzlerce parçaya ayırıp birleştirerek heykeller oluşturmuştur. 1960 'Mayıs Salonu'nda her biri yaklaşık bir ton ağırlığında hurda araba preslerinde sıkıştırılmış otomobilleri sergilemiştir (Germaner, 1960 Sonrası Sanat, 1996).

Görsel 9: César Ricard, Compression dirigée d'automobile, 1962

<https://cesarbaldaccini.blogspot.com/p/demarche.html> Erişim: 22.12.23

César, bu çalışmalarıyla seri üretimi ve kullan-at tüketim kültürünü sorgulamış, sanatı yeniden kullanılan nesnelerin ötesine taşımıştır. Hızlı tüketim ile gelen iklim değişikliği ve kirlilik artışı, tasarım disiplinlerinde de çevreye duyarlı alternatif yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Baudrillard, 1983 yılında yayınladığı kitabında “öznenin nesne üzerindeki üstünlüğünün tanımsal olarak son bulduğunu” belirtmiştir. Baudrillard’a göre, öznenin kendine ve doğaya üstün çıkma rüyası sona ermiş, artık sadece nesnelerin egemenliği vardır (Şaylan, 1999).

Görsel 10: Plastik Kirlilik Koalisyonu' nun kurucusu Dianna Cohen'in eseri, 2017

<https://www.plasticpollutioncoalition.org/blog/2017/5/2/10-inspiring-works-of-art-about-plastic-pollution> Erişim: 21.12.2023

Tüketim toplumunun egemen nesnelereinden biri olan plastik alışveriş poşetlerini eserlerinde kullanan sanatçılar gibi, günümüz çağdaş sanatçıları toplumsal ve çevresel konulara daha fazla odaklandığını görmekteyiz. Sanatçılar, bu eserleriyle dünyayı iyileştirmeye çalışan eylemlerde bulunmaktadır (Uysal, 2009).

Görsel 11: Calder Kamin, Plastic Planet, 2016

<https://www.plasticpollutioncoalition.org/blog/2017/5/2/10-inspiring-works-of-art-about-plastic-pollution> Erişim: 21.12.2023

Calder Kamin, plastik kirliliği konusunda dikkat çekmek adına, alışveriş poşetleri kullanarak elle şekil verilmiş karmaşık figüratif heykeller oluşturan sanatçılardandır.

Günümüzde geri dönüşüm ve İleri Dönüşüm odaklı çalışmalar artmaktadır. Plastik atıklarının geri dönüşüm sürecine alternatif yöntemler sunan tasarımcılar ve girişimler, öncül örnekler olarak değerlendirilmektedir (Korkmaz, 2021).

1.3. İleri Dönüşümün Geri Dönüşümden Farkı

Artan dünya nüfusuyla birlikte çevre kirliliği problemleri ön plana çıkmakta ve yükselen yaşam standartlarına bağlı olarak değişen tüketim alışkanlıkları oluşmaktadır. Atıkların yarısından fazlası organik atıklardan oluşmaktadır. Doğru yönetildiği sürece organik atıkların tamamı geri dönüştürülebilir. Geri dönüşüm, ekonomik faydalarının yanı sıra çevreye de olumlu etkiler sağlayarak kirliliği azaltmakta ve enerji tasarrufu sağlamaktadır (Kök, 2021).

Tek kullanımlık plastiklerin yarattığı atık sorunu, okyanuslarda büyük yığınlar oluşturmuştur. Atlas Okyanusu'nda Türkiye'nin yüzölçümünün yaklaşık beş katı büyüklüğünde,

'7. Kıta' olarak adlandırılan bir çöp adası oluşmuştur. Bu ada, insan faaliyetlerinin bir sonucudur ve deniz yaşamına zarar vererek, okyanusları ekonomik kazanç sağlayan insanları olumsuz etkilemektedir. Benzer çöp yığınları diğer okyanuslarda da oluşmaya devam etmektedir (Ece Demir, 2020).

İleri Dönüşüm ve geri dönüşüm, atık malzemeleri değerli ürünler haline getirmek için kullanılan iki farklı süreçtir. Geri dönüşüm, ömrünü tamamlamış ve kullanılmayacak durumda olan her şeyin, asıl amacına yönelik biçimde yeniden hammaddeye dönüştürülmesi sürecidir. İleri Dönüşüm ise bu malzemelerin asıl amacından farklı biçimde kullanılmak üzere yaratıcılık ve emek aracılığıyla faydalı ve kullanışlı hale getirilerek yeniden hayata kazandırılması sürecidir (Sevim, 2020).

İleri Dönüşümde hammaddenin işlenmesi için üretim bandına tekrar girmesi gerekmemektedir. Yani İleri Dönüşümde, materyalin başka bir ürüne dönüşmesi için enerji kullanılmamaktadır. Bu sayede hammadde ve enerji kaynakları tüketimi azaltılarak çöp kavramı ortadan kalkmaktadır (Gökçe, 2019).

Görsel 12: Robert Bradford, Eseri, 2009

<https://thecoolhunter.net/robert-bradford-recycled-toy-sculptures/> Erişim: 23.12.24

Tübitak'ın (2023) verilerine göre, “geri dönüşüm, atıklar içerisinde kullanılabilen maddelerin toplanıp yeniden kullanılması anlamı taşımaktadır ve bazı ülkelerde geri dönüşüm oranı %100'lere ulaşmaktadır. Ülkemizde de geri dönüşüm amaçlı çevre bilinci son yıllarda hızla gelişmeye devam etmektedir. Çevremizde geri dönüşüm kutularının kullanımı artmaktadır” (Tübitak, 2023).

İleri Dönüşüm kavramı, atık yönetimi alanında yeni bir perspektif sunmaktadır. Ravenhall'a (2020) göre, “İleri Dönüşümün endüstriyel geri dönüşüm süreciyle hiçbir ilgisi yoktur. Bunun yerine İleri Dönüşüm, aksi takdirde israf olacak bir öğeyi almayı ve onu tekrar yararlı hale getirmek için bir şekilde iyileştirmeyi içermektedir” (Ravenhall, 2020).

Robert Bradford, kullanılmış plastik eşyaları; taraklar, düğmeler, fırçalar ve çamaşır mandalı gibi renkli parçalar kullanarak öncelikle oyuncaklar olmak üzere çeşitli heykeller yaratmaktadır. Bradford'un temel amacı İleri Dönüşüm olmasa da, insan veya hayvan figürleri gibi gerçek veya büyütülmüş heykeller oluştururken önemli miktarda plastiğe değer katmaktadır (Seipell, 2009).

Atık kullanımının, çevre sorunlarına hassasiyet gösteren sanatçılar tarafından özellikle kullanılmasıyla yeni bir boyutta karşımıza çıkmaktadır. Sanatçılar, plastik atıkları sanatsal bir malzeme olarak kullanarak, bu atıkların yarattığı problemlere yaratıcı bir çözüm önerisi sunmaktadır. Bu yaklaşım, çevresel sorunlara dikkat çekmekte ve atık yönetimine sanatsal bir katkı sağlamaktadır (Sevim, 2020)

Akalın'a (2020) göre, “hem İleri Dönüşüm ‘upcycle’ hem de aşağı dönüşüm ‘downcycle’ bir kapalı döngü ‘closed-loop’ imalat sisteminin önemli bileşenleridir. Gerçek kapalı döngü senaryosunda, bir şirket sonsuza kadar yarattığı malzemelerin sahibidir. Yaratılan herhangi bir materyal, bir sonraki ürünü yapmak için biriktirilir ve geri dönüştürülür” (Akalin, 2020).

Görsel 13: İleri Dönüşüm blog, 2023

<https://www.bullfeet.com/en-uk/blog/upcycling> Erişim 23.12.24

Geri dönüşüm, atıkların yeni ürünler elde etmek üzere işlenmesi sürecini ifade eder. Bu süreç içerisinde, atıklar ikincil hammaddeye dönüştürülüp üretim sürecine yeniden katılır. Geri dönüşümün temel amaçları arasında doğal kaynakları koruma, enerji tasarrufu sağlama ve çevresel zararları minimize etme bulunmaktadır. İleri Dönüşüm, çeşitli ve karmaşık atık türlerini termokimyasal veya biyokimyasal işlemler aracılığıyla enerji ya da değerli ürünlere çevirme sürecidir. Bu süreç, atıkların çevreye olan zararlı etkilerini minimize etmek ve enerji üretimi gibi amaçlar için kullanılır (Gekader, 2023).

. Geri dönüştürülen malzeme orijinaline göre daha düşük bir kalitede ya da bir takım kayıplarla geri kazanılmakta iken; İleri Dönüşümde orijinal malzemenin tasarım yoluyla değerinin korunması ya da daha yüksek bir değer kazandırılması amaçlanmaktadır (Yıldırım, 2017).

Geri dönüşüm, atıkların işlenmesiyle yeni ürünler oluştururken, İleri Dönüşüm ise karmaşık atıkları enerji ya da değerli ürünlere çevirmeyi amaçlar. Bu iki süreç, doğal kaynakların korunması, enerji tasarrufu ve çevresel sürdürülebilirlik için büyük önem taşır (Gekader, 2023).

Plastikten yapılmış kullan-at ürünler ya da ambalaj atıkları, kullanışlı ürünlere dönüştürülmenin yanı sıra, dünyanın birçok yerinde sanatçılar tarafından sanat üretecekleri bir malzeme olarak da ele alınmaktadır (Sevim, 2020).

Görsel 14: Modern Vintage Gift Co, Sırt Çantaları, 2022

https://www.etsy.com/listing/1071488672/mema-upcycled-roll-top-backpackmade?click_key=76c243a71fc44b96e3602e91bc1d284d24a90fc6%3A1071488672&click_sum=bb146436&ref=shop_home_feat_4&frs=1 - mema-upcycled-roll-topbackpack-made
Erişim: 27.12.24

Eylül 2018'de kurulan Aweko Faith, Naluyima Shamim ve Mema Rachel, plastik atıkları azaltmaya yardımcı olurken topluluklarındaki insanlara istihdam sağlamayı amaçlayan bir girişim başlatmıştır. Uganda'da plastik atık bertarafı artmaktadır. Günlük 600 ton plastik atığın %51'i toplanmadan bırakılmakta ve drenaj kanallarına, doğal su kaynaklarına veya yol

kenarlarına gitmektedir, bu da yerel topluluklara zarar vermektedir. Atık, boşa harcanana kadar atık değildir. Yerel topluluklardaki kadınlar, plastik poşetleri toplamak, yıkamak ve kurutmak için istihdam edilmektedir. Malzeme kaynaştırıldıktan sonra, genç terziler tarafından güzel çantalara dönüştürülmektedir (Co, 2024).

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın raporunda da vurgulanan bir noktadır ki, atıkların geri dönüşüm ve geri kazanım sürecine dahil edilmeden bertaraf edilmesi hem maddi hem de enerji kaynaklarının ciddi kayıplarına neden olmaktadır. Atık yönetimi hiyerarşisinin çerçevesinde, atık oluşumundan nihai bertarafa kadar kapsamlı bir atık yönetim planının hazırlanması gerekliliği bu raporda net bir şekilde ifade edilmektedir.

Bakanlığın (2023) raporunda, “atıkların geri dönüşüm ve geri kazanım süreci içerisinde değerlendirilmeden bertarafı hem maddesel hem de enerji olarak ciddi kaynak kayıplarına neden olmaktadır. Teknik, ekonomik ve sosyal disiplinler ile çok yönlü ilişkiler içerisinde olan sürdürülebilir atık yönetimi; atık önleme, tekrar kullanım, geri dönüşüm ve geri kazanıma odaklanmayı, atık hiyerarşisi çerçevesinde atık oluşumundan nihai bertarafa kadar bir atık yönetim planı hazırlanmasını zorunlu kılmaktadır” (Ulusal Atık Yönetimi Eylem Planı, 2023). Raporda ayrıca, ileri dönüşümün kullanılmış eşyalar üzerinde ufak değişiklikler yaparak yeni bir işlevsellik ve estetik kazandırarak, geri dönüşümdeki ekstra ayrıştırma ve taşıma maliyetlerini gerektirmediği açıklanmaktadır. İleri dönüşüm, atıkları yerinde değerlendirerek ilave değer kazandırır ve sürdürülebilir atık yönetimi stratejilerini desteklemektedir.

Geri dönüşümde ana fikir atıkların tekrar hammadde olarak kullanılabilmesini sağlamak iken İleri Dönüşümde ise eşyanın mevcut halinin üzerinde ufak değişiklikler yapılması yolu ile yeni bir işlevsellik ve görsellik kazandırılması esastır. Geri dönüşümdeki ayrıştırma ve taşıma maliyetleri oluşmadan eşya yerinde farklı amaca yönelik değerlendirilmiş olur ve eşyaya ilave değer katılır diye tanımı desteklemiştir (Upcycle, 2017).

Görsel 15: Leo Sewell, Assemblage eseri, 2020

<https://www.pinterest.es/pin/266838346658150249/> - Leo Sewell - Modern folk art, Assemblage art, Ap studio art <https://tr.pinterest.com/pin/266838346658150249/> Erişim: 27.12.24

İleri Dönüşümü geri dönüşüme tercih eden bazı sanatçılar, buluntu nesnelerin karakterine eserlerinde yer vererek yaratıcılıklarını ortaya koymaktadır. “Bir çöplüğün yanında büyüyen ve 50 yıldır atık nesnelerle çalışan sanatçı Leo Sewell’in eserlerinde plastik, metal ve ahşap aynı anda görülebilmektedir. Kullandığı atık nesnelere eserlerinde kullanırken renklerine, şekillerine, dokularına, dayanıklılıklarına ve patinalarına göre seçen Sewell, genellikle figüratif çalışmaktadır” (Sewell, 2009).

Sanatın doğasını sorgulayan ve plastik sanatlara alternatif arayışlar içerisine giren sanatçıların, disiplinler arası ayrımların ortadan kalkmaya başladığı ve yaratıcılıkta sonsuz özgür bir sürece girildiği bir dönemi ele almaktadır. Geleneksel estetik ölçütleri reddeden, izleyici-sanatçı-sanat yapıtı arasındaki sınırları ortadan kaldıran ve çok katmanlı anlam üretmek algılama sınırlarını zorlayan Kavramsal Sanat, bu süreçte sanatçılara kendilerini ifade edebilecek ve disiplini malzemeyi özgürce belirleyebilme olanağı sağlamaktadır.

Görsel 16: Tim Noble ve Sue Webster, 6 aylık sanatçı çöpi, 1998

<https://www.artworksforchange.org/portfolio/tim-noble-and-sue-webster/> Erişim: 29.12.24

Sanat dünyasında disiplinler arası ayrımların ortadan kalkmaya başladığı ve yaratıcılıkta sonsuz özgürlüğe ulaşıldığı bir dönemde, kavramsal sanat geleneksel estetik ölçütleri reddederek izleyici, sanatçı ve sanat yapıtı arasındaki sınırları kaldırır ve sanatçılara ifade ve malzeme seçimi konusunda tam özgürlük sağlar. Sürecin İleri Dönüşümle paralelliği, kullanılan materyallerin yeniden değerlendirilmesi ve dönüştürülmesi fikriyle örtüşmektedir. Örneğin, Tim Noble ve Sue Webster'ın eserleri, atık malzemeleri yaratıcı bir süreçle sanatsal değere dönüştürerek, İleri Dönüşümün sanat üzerinden nasıl uygulanabileceğini göstermektedir. Londra merkezli sanatçılar, montaj, ışık ve gölge tekniklerini kullanarak, ilk bakışta sıradan çöp yığınları gibi görünen ancak ışık altında figüratif gölgeler oluşturan kompleks yapılar yaratmışlar, böylece hem sanatın hem de İleri Dönüşümün sınırlarını zorlamışlardır (Noble & Webster, 1998).

1.4. İleri Dönüşümün Temel İlkeleri

İleri Dönüşüm terimi 1994 yılında iki İngilizce sözcüğün birleşiminden doğmuştur: upgrade ve recycle, geri dönüştürülmüş malzemelerden yeni, daha yüksek değerli ürünler yaratma eylemini ifade etmektedir (Bullfeet, 2023).

İleri Dönüşüm terimi sözcüğün kaynağına sadık bir çeviri olsa da, kavram olarak geri kazanım demek daha doğru bir kullanım gibi görünmektedir. Bu süreç, atıl ve atık durumundaki malzemelerin veya malzeme olabilecek ürünlerin tekrar tasarlanarak değer kazanması ve yeniden kullanıma sokulması ile iki yönlü işlemektedir. Böylece hem İleri Dönüşüm hem de geri kazanım sağlanmaktadır (Yıldırım, 2017).

Görsel 17: İniy Sanchez, Sürdürülebilir Dünya Kazağı, 2014

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=366412075914795&set=pcb.366412125914790> Erişim: 29.12.24

İleri Dönüşüm kavramı, özellikle moda endüstrisinde, kullanılmış veya atık olarak görülen tekstillerin yeniden değerlendirilmesiyle somut örneklerini bulmaktadır. Redress'e göre, "İleri Dönüşüm ilkesi, malzemeleri eşit veya daha yüksek kalitede ürünlere dönüştürmektir. Modada bu, tekstillerin ömrünü yaratıcılıkla uzatarak ve onları yeni tasarımlara dönüştürerek endüstrinin tekstil 'atığı' olarak gördüğü şeyleri yeniden değerlendirmek anlamına gelmektedir" (Castle, 2021).

Sürdürülebilir bir kalkınma için tasarım ve üretim açısından birçok strateji ve ilke mevcuttur. Ham madde-üretim-tüketim ve atık akışının kapalı döngüde İleri Dönüştürülerek atıkların geri kazanılması şeklinde tasarlanan kapalı çevrim anlayışı ise bu strateji ve ilkelerin en önemlilerinden biridir (Yıldırım, 2017).

Benzer bir yenilikçi ve sürdürülebilirlik odaklı yaklaşım, 1992 yılında Almanya'nın Hannover kentinde gerçekleşen Expo 2000 için de benimsenmiştir. William McDonough Architects ve Dr. Michael Braungart'ın liderliğinde geliştirilen Hannover İlkeleri, fuarın "İnsanlık, Doğa ve Teknoloji" teması altında, tasarım ve yapım süreçlerini sürdürülebilirlik merceği altında yeniden düşünmeyi teşvik etmiştir. Bu ilkeler, global düzeyde sürdürülebilirlik çabalarına ilham veren bir çerçeve sunarak, tasarım dünyasında umut dolu ve yenilikçi bir standart ortaya koymuştur (McDonough, 2023). Bu tür ilham verici örnekler, çevresel etkinin nasıl dönüştürülebileceğini ve sürdürülebilirlik anlayışının nasıl yaygınlaştırılabileceğini göstermekte, böylece çevresel sorunlara karşı küresel çapta yenilikçi çözümler sunmaktadır.

Hannover İlkeleri, sürdürülebilir tasarımın önemli maddelerini öne çıkararak, hepimizi ekolojik olarak duyarlı ve sorumlu bir tutum geliştirmeye davet etmektedir. Bu ilkeler, karşılıklı bağımlılığı tanımayı, atık kavramını ortadan kaldırmayı ve doğal enerji akışlarına güvenmeyi önerir, bu da tasarım ve üretim süreçlerimizi doğanın ritimleriyle uyumlu hale getirmemizi sağlar. Hannover İlkeleri şunlardır (McDonough, 2023):

1. İnsanlığın ve doğanın sağlıklı, destekleyici, çeşitli ve sürdürülebilir bir durumda bir arada yaşama hakları konusunda ısrarcı olun.
2. Karşılıklı bağımlılığı tanıyın. İnsan tasarımının unsurları, her ölçekte geniş ve çeşitli çıkarımlarla doğal dünyayla etkileşim halindedir ve ona bağlıdır. Uzak etkileri bile tanıyacak şekilde tasarım hususlarını genişletin.

3. Ruh ve madde arasındaki ilişkilere saygı gösterin. Toplum, mesken, endüstri ve ticaret de dahil olmak üzere insan yerleşiminin tüm yönlerini, manevi ve maddi bilinç arasındaki ve gelişen bağlantılar açısından düşünün.
4. Tasarım kararlarının insan refahı, doğal sistemlerin yaşayabilirliği ve bir arada var olma hakları üzerindeki sonuçlarının sorumluluğunu kabul edin.
5. Uzun vadeli değeri olan güvenli nesnelere yaratın. Gelecek nesillere, ürünlerin, süreçlerin veya standartların dikkatsizce oluşturulmasından kaynaklanan potansiyel tehlikelerin bakım veya dikkatli yönetimi gerekliliklerini yüklemeyin.
6. Atık kavramını ortadan kaldırın. Atıkların olmadığı doğal sistemlerin durumuna yaklaşmak için ürün ve süreçlerin tüm yaşam döngüsünü değerlendirin ve optimize edin.
7. Doğal enerji akışlarına güvenin. Yaşayan dünya gibi insan tasarımları da yaratıcı güçlerini sürekli güneş enerjisi gelirinden almalıdır. Sorumlu kullanım için bu enerjiyi verimli ve güvenli bir şekilde kullanın.
8. Tasarımın sınırlamalarını anlayın. Hiçbir insan yaratımı sonsuza kadar sürmez ve tasarım tüm sorunları çözmez. Yaratan ve planlayanlar doğa karşısında alçakgönüllü davranmalıdır. Doğayı kaçınılması veya kontrol edilmesi gereken bir rahatsızlık olarak değil, bir model ve akıl hocası olarak ele alın.
9. Bilgiyi paylaşarak sürekli gelişmeyi arayın. Uzun vadeli sürdürülebilir hususları etik sorumlulukla ilişkilendirmek ve doğal süreçler ile insan faaliyetleri arasındaki bütünleyici ilişkiyi yeniden kurmak için meslektaşlar, patronlar, üreticiler ve kullanıcılar arasında doğrudan ve açık iletişimi teşvik edin (McDonough, 2023).

McDonough ve Braungart (2023), Dokuz Hannover İlkesi'nin temel dahiyane yönünün, ekolojik zararın belirli bir miktar olarak kabul edilmesi yerine, çevresel tartışmalara yeni bir çerçeve getirmek olduğunu belirtmektedir. Bu ilkeler, çevresel konularda izin verilen miktarlar üzerinde tartışmak yerine, alternatif düşünme yollarına davet etmektedir (McDonough, 2023).

Gaurav Wali'nin 'Tezahürat Projesi' kapsamında gerçekleştirdiği araştırmalar, bölgesel olarak bol miktarda bulunan ve genellikle istenmeyen çam iğnelerinin potansiyelini ortaya koymaktadır. Belirtilen çalışmalar, çam iğnelerinin %100 biyolojik temelli ve biyolojik olarak

parçalanabilir bir kompozit malzemeye dönüştürülebileceğini göstermektedir (designwanted, 2019).

Görsel 18: Gaurav Wali, Tezahürat Projesi, 2019

<https://designwanted.com/cheer-project-bio-based-pine-needle-composite/> Erişim: 29.12.24

İleri Dönüşüm prensibi, endüstrinin ‘atık’ olarak tanımladığı materyalleri işleyerek onları eşit veya daha yüksek kalitedeki ürünlere dönüştürmeyi hedefler. Süreç, atıkları sadece yeniden kullanmakla kalmayıp, onlara değer katarak yeni ve işlevsel nesnelere oluşturmayı amaçlar. Bahsedilen ilke, Marcel Duchamp’ın sanatsal yaklaşımıyla da paralellik gösterir. Özlem Kalkan Erenus’a göre, "Duchamp’ın bir seri üretim nesnesi olan pisuarı, fiziksel ortamından ve her türlü işlevsel bağlamından kopartması ve yerleşik anlamına tamamen yabancı yeni bir isimle tanımlaması, hazır-yapım nüvesi olan 'düşünce yaratma' eylemidir" (Erenus, 2014).

Görsel 19: Marcel Duchamp, Bicycle Wheel, 1913

<https://www.peramuzesi.org.tr/blog/marcel-duchamp%E2%80%99in-bisiklettekerlegi/1459>

Erişim:21.12.2023

Hazır-yapımlar yalnızca bireysel üretim kategorisini olumsuzlamakla kalmaz, sanat yapıtının ‘biricikliği’ meselesini de sorgulamaktadır. ‘Bisiklet tekerleği’ ‘şişe kurutucusu’ ya da ‘Trebuchet’, Çeşme’nin de orijinali kayıptır. Duchamp, sergilenmek üzere her birinin replikaları yapar. Sonuçta kaybolan sadece seri üretim nesnelere, yapıtın kendisi olan “düşünce” hiçbir zaman kaybolmamaktadır (Erenus, 2014). Bu süreç, sanatın biricikliği ve bireysel üretim kavramlarını sorgulayarak, hazır-yapımların sanat eseri olarak kabul edilme biçimini yeniden tanımlamaktadır.

Duchamp’ın sanatsal yaklaşımı, sanatın biricikliği ve bireysel üretim kavramlarını yeniden tanımlarken, İleri Dönüşüm benzer bir yeniden değerlendirme sürecini izlemektedir. Her iki alan, mevcut kaynakların yeniden kullanımına odaklanır, bu da materyallerin ve düşüncelerin nasıl dönüşebileceğine dair zengin bir diyalog oluşturmaktadır. İleri Dönüşüm, kullanım ömrünü tamamlamış eşyaları farklı biçimlerde değerlendirerek enerji tüketimini

azaltır ve çöp kavramını ortadan kaldırır, böylece sürdürülebilirliği hem sanatsal hem de pratik uygulamalarda teşvik etmektedir.

Görsel 20: Stuart Haygarth, Optik, 2009

<https://www.stuarthaygarth.com/works#/optical2009> Erişim: 05.01.24

Bit pazarlarından veya nehirlerden topladığı plastiklerden eserler üreten İngiliz tasarımcı Stuart Haygarth'ın asıl ilgisi, insanın nesnelere ve bu nesnelere anlattıkları hikayelerle olan etkileşimi olduğunu belirtmektedir. Amacı, nesnelere yeni bir anlam kazandırarak izleyicinin bu nesnelere farklı bir perspektiften değerlendirmesini sağlamaktır. Sanatçının İleri Dönüşüm pratiğinin kullanılmış eşyaların yeniden hayata kazandırılması konusunda etkili bir yöntem olarak görülmektedir (David, 2019)

Çağdaş mobilya fuarında bulunan olağan türden parçalar gibi görünen Stuart Haygarth'ın tasarımları, ancak biraz daha dikkatli bakıldığında sıradan mobilyaların çok

ötesinde oldukları açıkça görülmektedir. Eski camları, gözlükleri ve plastik çöpleri kullanan sanatçı, tasarımlarında ışığı da ustaca kullanmaktadır (Doal, 2014).

Görsel 21: Stuart Haygarth, Optik Detay, 2009

<https://www.stuarthaygarth.com/works#/optical2009> Erişim: 05.01.24

Stuart Haygarth'ın tasarım yaklaşımı, Braungart ve McDonough'un “Cradle to Cradle” (Beşikten Beşiğe) felsefesiyle paralellik göstermektedir. Haygarth, eski camlar, gözlükler ve plastik atıklar gibi malzemeleri kullanarak, bu nesnelerin yaşam döngülerini uzatmakta ve onlara yeni bir amaç kazandırmaktadır. Bu süreç, geleneksel geri dönüşüm anlayışının ötesine geçmekte ve nesnelerin doğrusal olmayan bir yaşam döngüsü içinde yeniden değerlendirilmesini sağlamaktadır.

Braungart ve McDonough'a göre, İleri Dönüşüm, geri dönüşümün iyileştirilmiş bir hali olarak, doğrusal ‘beşikten mezara’ sürecini değiştirerek, nesnelere bir kez kullanıp çöp sahasına göndermek yerine mevcut sistemimiz, beşikten beşiğe ‘Cradle to Cradle’ malzemeler güvenli bir şekilde toprağa geri gönderilecek veya tekrar tekrar kullanılmak üzere endüstriye geri akacak şekilde biyosferdeki toksik maddelerin azaltılmasına katkıda bulunacaktır (McDonough, 2023).

Sürdürülebilir yaklaşımın önemi, Büyük Pasifik Çöp Alanı'nın varlığı ile daha da belirgin hale gelmektedir. Forbes araştırmasına göre, "Dünya okyanuslarındaki beş açık deniz plastik birikim bölgesinin bir parçası olan bu alan, nehirlerden her yıl okyanuslara 1,15 ila 2,41 milyon ton arasında plastik girmesi sonucu oluşmaktadır" (Snowden, 2019). Bu durum, mevcut atık yönetimi sistemlerinin ve tüketim alışkanlıklarımızın sürdürülebilir olmadığını açıkça göstermektedir.

Görsel 22: Okyanusun topladığı Çöp Yığını, 2019

<https://www.onepieceaday.ca/post/island-of-plastic-the-great-pacific-garbage-patch> Erişim: 29.12.24

Doğanın korunması adına her alanda sürdürülebilirlik kavramının çözümü ve küresel ortak anlayış çerçevelerine yerleştirilmelidir. Sürdürülebilir uygulamalar ve ekolojik olarak uyumlu olarak sanat bu bilinçlenmede sanatçı ve tasarımcılara önemli misyonlar yüklemektedir (Aslan, 2023). Belirtilen büyük doğa kirliliğinde sanatçı tasarımcılar tamamen çözüm olmasa da, İleri Dönüşüm kavramlarının toplumda daha geniş farkındalık yaratmasında ve yaygınlaştırılmasında etkili olacaktır.

1.5. İleri Dönüşümde Sürdürülebilirlik ve Estetik

Sanayi Devrimi'nin tetiklediği endüstrileşme ve teknolojik ilerlemenin hızı, doğal kaynakların artan tüketimi ve çevresel sorunlara yol açmıştır. Toplumlar, gelecek nesillere daha yaşanabilir bir dünya bırakmak amacıyla ortak politikalar geliştirerek çözüm arayışına girmişlerdir. Belirtilen kapsamda Birleşmiş Kalkınma 2030 acil eylem planı gibi global çabalar,

temiz enerji, su, sağlık, eğitim, iklim değişikliği ve sorumlu üretim ve tüketim gibi alanlarda somut hedefler koymaktadır (Aslan, 2023).

Sürdürülebilirlik kavramının önemini görmek ve son yıllarda artan değerini anlayabilmek için günümüzdeki çevresel, ekonomik ve sosyolojik sorunlara bakmak gerekmektedir Yaşadığımız dünyanın giderek artan çevre sorunları, doğal kaynakların karşı karşıya olduğu tehlikeler ve diğer olumsuz gelişmelere bağlı olarak tüm alanlarda etkilenmiştir (Odabaşı, 2016)

Multidisipliner yaklaşım, 1960'larda toplumsal hareketlilik ve politik çalkantılar sebebiyle sanatı yaşamın merkezine yerleştiren sanatçıların doğal ortama ve malzemeye yönelmesiyle paralellik gösterir. Sanatçılar, sadece sergi ve galeri gibi izlenebilir mekanların dışına çıkarak, yeni objeler yaratmayı reddetmiş, mevcut objeleri farklı şekillerde kullanmayı tercih etmişlerdir. Böylece doğal süreçleri ve aktiviteleri ekolojik-çevresel bağlamlar içerisinde yeniden ele alarak, doğayı sadece görsel bir unsur olarak değil, sürdürülebilir bir ilişkiler ağı olarak sunmuşlardır (Uysal, 2009).

Bu sanatsal eğilimler, İleri Dönüşümün estetik ve işlevsel boyutlarıyla örtüşmektedir, çünkü her iki yaklaşım da mevcut materyallerin ve kaynakların yeniden değerlendirilmesi ve yeniden kullanılmasını öne çıkarmaktadır.

Görsel 23: Alexander Zdroyevski, Hurda Denim, 2023

<https://www.zdroyevski.com/shop-custom> Erişim: 03.01.24

Sanatsal dönüşüm, bazı tasarımcıların İleri Dönüşüm vizyonuyla paralellik göstermektedir. Tasarımcı Alexander Zdrojevski'nin İleri Dönüş vizyonu, minimal faydacı kıyafetleri, tasarımın yaratıcı dünyası ile karşılaştırarak yeniden yapılandırmak ve yeniden üretmek, tasarımcıların gündelik klasiklere yeni bir soluk getirme çabalarını yansıtmaktadır (Zdrojevski, 2023). Bu tasarımlar, sadece estetik değil, aynı zamanda fonksiyonellik açısından da tasarımları zenginleştirmekte ve geleneksel hızlı tüketim anlayışını dönüştürmektedir.

Görsel 24: Studiokca, Plastik Atıktan Yapılmış Balina, 2018

<https://www.thisiscolossal.com/2018/06/whale-made-of-plastic-waste/> Erişim: 03.01.24

McKinsey ve The Business of Fashion (BoF) iş birliği ile hazırlanan 'The State of Fashion 2020' ve 'The State of Fashion 2021' raporlarında, 'Less is More' 'Az Çoktur' başlığı altında sürdürülebilirlik, sektördeki kritik on tema arasında yer almaktadır. Belirtilen raporlar, daha az üretim yapan markaların ve bilinçli şekilde daha az tüketen tüketicilerin sürdürülebilir modayı şekillendirdiğini belirtmektedir. Salgın sonrası gözlemlenen tüketici tutumlarındaki değişikliklerle birlikte, moda endüstrisinde de benzer bir eğilim görülmekte; birçok kişi 'daha

azı daha fazladır' yaklaşımını benimseyerek bu ilkenin, gezegen üzerindeki olumsuz etkilerimizi azalttığını ve bu durumun işletmelere, insanlara ve doğal yaşama faydalar sağlayacağını kabul etmektedir (McKinsey, 2021).

Coca-Cola, Asya'da başlattığı "2nd Lives" kampanyasıyla, plastik şişelere yeni işlevler kazandırarak atıkların yeniden kullanılmasını teşvik etmektedir. Bu girişim, şişe kapaklarını boya fırçası, lamba ve kalemıraş gibi nesnelere dönüştürerek, tüketicilere yaratıcı ve pratik çözümler sunmaktadır (Doland, 2014).

İleri Dönüşüm odaklı bu proje, özellikle Asya'da plastik şişelerin yeniden değerlendirilmesine yönelik yerel yaratıcı gelenekleri desteklemektedir. Kampanya, atık malzemelerin yeni işlevler kazanarak kullanışlı ürünlere dönüştürülmesi sürecini teşvik ederken, tüketicilerin bu süreçte aktif bir rol oynamalarını sağlamaktadır (Doland, 2014).

Sürdürülebilirlik hedefi doğrultusunda, Coca-Cola bahsedilen İleri Dönüşüm girişimiyle sadece atık yönetimine katkıda bulunmakla kalmıyor, aynı zamanda markanın çevresel sorumluluklarını vurguluyor. Bu tür projeler, şirketin küresel sürdürülebilirlik çabalarının bir parçası olarak değerlendirilmektedir (Doland, 2014).

Görsel 25: Simple Ecology firmasının atık tekstil ürünleri, 2021

<https://www.simpleecology.com/blog/upcycling-and-textile-waste> Erişim: 03.01.24

İleri Dönüşüm kavramı, özellikle tekstil sektöründe materyal birleştirmesi bağlamında önemli bir yer tutmaktadır. Bu konuda Nin Castle, tarafından vurgulanan bir nokta, kullanılan

tekstil atıklarının kalitesinin önemidir. Castle şöyle belirtmektedir: *“Kullandığınız tekstil atıklarının kalitesinin farkında olun. Yapmak istediğiniz şey için yeterince iyi olduğundan emin olun. Zamanınızı ve enerjinizi tekstil ürünlerinin İleri Dönüşümüne harcıyorsanız, bunların kalitesinin iyi olduğundan emin olmak istersiniz (Redress, 2021).”*

İleri Dönüşüm, kullanılan tekstillerin özelliklerine ve tasarımın gereksinimlerine bağlı olarak çeşitli yollar izleyebilmektedir. Bu konuda Smith (2021) şu görüşü belirtmiştir: *“Önce benzersiz parçalar mı yoksa tekrarlanabilir bir koleksiyon mu yapmak istediğinize karar verin. Bu karar, tasarımınızı ve atık malzeme seçiminizi etkileyecektir. Çünkü İleri Dönüşüm, kullanılan tekstilleri ve tasarıma bağlı olarak birçok farklı yöne gidebilmektedir (Castle, 2021).”* Belirtilen perspektif, İleri Dönüşüm sürecinin karmaşıklığını ve tasarımcının kararlarının bu sürecin sonucu üzerinde ne kadar belirleyici olduğunu göstermektedir.

Bununla birlikte, estetik kavramı da tasarımın merkezinde yer almaktadır. Nin Castle, Goodone markasının kurucusunun belirttiği gibi, tasarımın mükemmel olması son derece önemlidir çünkü eğer tasarım çekici değilse, kimsenin ilgisini çekmeyecektir. Castle, İleri Dönüştürülmüş malzemeler kullanılarak yapılan tasarımların sadece bu malzemelerle sınırlı kalmaması gerektiğini, aynı zamanda bu malzemeler hakkında bilgilendirici olması gerektiğini vurgular (Castle, 2021).

Görsel 26: Stuart Haygarth'ın Tide-200 Eseri 2018

<https://www.stuarthaygarth.com/works#/tide-200-2018> Erişim: 03.01.24

Şaylan'ın belirttiği üzere, Sanatçı önceki gerçekliği duyumsayacak ve daha sonra kazanılmış ve kodlanmış bilgiler ya da deneyimlere bağlı olarak duyumsadığını yorumlayacaktır. Bu, gerçekliğin algılanmasıdır ve algılanan gerçeklik resim ya da heykel olarak sanatsal ürüne dönüşecektir. Geçerli estetik anlayışı çerçevesinde aynı sürecin sanatı tüketen izleyici içinde işlemesi gerekmektedir; izleyici de önce bakacak ve duyumsayacak, daha sonra duyumunu yorumlayarak yansıtılan gerçeği algılayacaktır (Şaylan, 1999).

Görsel 27: Şarap Mantarı Mıknatıslar, 2024

<https://sustainability-success.com/upcycled-crafts/> Erişim: 03.01.24

Sanatçılar ekoloji bilinçle yarattıkları eserler, sürdürülebilirlik kavramını sanatın merkezine taşımıştır. Mario Pernio'ya göre: genel olarak estetikte uyum, düzenlilik, organik birlik ideallerine yönelik eğilim örtük olarak vardır. Estetik olanın varlığı açısından, en azından, acının ve yaşam mücadelesinin kesin olarak son bulması da hiç olmazsa geçici olarak askıya alındığı bir an çatışmanın sonu, gelmek üzere olan bir barış, barışçıl bir an şarttır (Perniola, 2015).

1.6. İleri Dönüşümde Teknolojinin Rolü

20. Yüzyılın ikinci yarısında olumsuz etkileri daha çok hissedilmeye başlanan endüstriyel gelişmenin ve teknolojik hızın tehlikeli boyutlarının düşünülmesine çalışıldığı ve

doğaya dair bilinç uyandırmayı amaçlayan, teknoloji karşısında doğayı kutsayan bir yaklaşım olduğundan bahsetmektedir (Tomsuk, 2018)

Teknolojik gelişmelerin ardından, insanlıkta coşku yerini kaygıya bırakmış ve insanlar, bu gücün izleyicisi haline gelmiştir. Teknolojinin gücünün artması, insanın onun yanında sadece var olmasını sağlamış; tekrarlanan, sıradan jestler, insan ile nesne arasında bir kopmaya yol açmıştır (Taşkın, 2017) İleri Dönüşümün bu fonksiyonu, sürdürülebilirliği sadece çevresel bir mesele olarak değil, aynı zamanda ekonomik ve toplumsal bir zorunluluk olarak ele alınmasını sağlamaktadır.

Teknoloji ve teknik gelişmeler ile insanlıkta görülen coşkunun ardından nesne karşısında etkilenen kitle teknolojinin yarattığı kaygıların yanı sıra, ürettikleri bu gücü yalnızca izlemek ve bu duruma karşı duyarsızlaşmaya başlamıştır. Teknolojinin bu denli güçlenmesi karşısında insanın dolaylı bir şekilde onun yanındaki varlığı, yararsız ve kendini tekrar eden süreçte sıradanlaşması insan ile nesne arasında bir kopma yaşanmasına sebep olmuştur (Taşkın, 2017).

Görsel 28: Rémy Tassou- Panasonic- 2017

<https://tassou.com/en/890-panasonic-gb/> Erişim: 03.01.24

İdil Dal (2019) şu şekilde ifade etmektedir: "İlerleyen teknoloji ve hızlı nüfus artışına bağlı olarak tüketimin artmasıyla oluşan atık miktarının azaltılmasında, kullan-at şeklinde ilerleyen doğrusal ekonominin yerini kaynakların daha uzun süre kullanıldığı ve yeniden dönüşümü esas alan döngüsel ekonominin almasında 'İleri Dönüşüm' bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır." Bu süreçte, teknolojinin sağladığı yenilikler, atık yönetimi ve kaynak kullanımında yeni fırsatları beraberinde getirmektedir.

Böylece, bireylerin ihtiyaçları ile yaşam alanları arasındaki dengenin sağlanması, sadece yaşanabilir bir çevre yaratmakla kalmaz, aynı zamanda ekonomik verimliliği ve toplumsal refahı da destekler.

Görsel 29: Subodh Gupta-Dada- 2018

<https://naturemorte.com/artists/subodhgupta/selectedwork/1669/> Erişim: 05.01.24

Dijital teknolojiler sayesinde, geleneksel sanat formları (baskı, resim, heykel, fotoğraf vb.) yeni boyutlar kazanmış ve günümüz sanatının şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Bu teknolojiler, sanatın sınırlarını zorlayarak, farklı bir dil ve ifade biçimi kazanmasını sağlamıştır. Dijital çağın sürekli değişen ve evrilen yapısı içerisinde sanat hem geleneksel altyapıları hem de dijital anlatım yöntemlerini birleştirerek, karmaşık yapılar sunmaktadır. Bu süreçte, sanat geleneksel ve dijital öğelerin senteziyle yeniden yorumlanır ve çeşitlenmektedir (Fırıncı, 2013). Her iki alanda da yenilik ve adaptasyon, sürdürülebilir bir gelecek için elzem olan kavramlar olarak öne çıkmaktadır.

Bu süreçte, sanatçılar dijital araçları kullanarak eserlerinde daha önce erişilemeyen derinlikler ve boyutlar keşfetmiş, sanatın sınırlarını yeni medya ve teknolojilerle sürekli olarak genişletmiştir. Böylece, sanatçılar hem teknolojik imkanların sağladığı yeni perspektifleri keşfederken, hem de eski ve yeni anlatım biçimlerini bütünleştirerek sanatın evrensel dilini yeniden şekillendirmektedir.

Teknolojinin sanat üzerindeki estetik etkisine ilişkin tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Kuspit'e göre, "Teknoloji, psikososyal açıdan sanattan daha dışavurumcu ve ilgi çekicidir. Sanat tamamen teknolojiye dayanır, onu az da olsa dönüştürür -tabii eğer buna dönüştürmek denirse- teknoloji üzerinde sanatsal açıdan yeniden çalışılmasının, yeniden düşünülmesinin -tabii eğer bu kadar ileri gidilirse (ki bu kuşkuludur)- hiçbir estetik etkisi yoktur (Kuspit, 2004)." Kuspit' in şüpheli görüşüne rağmen, çağdaş sanatçılar teknolojiyi bir fırsat olarak değerlendirerek sanatı yeniden tanımlamaya devam etmektedirler.

Gelişen teknolojik süreçte, sanatın kurumsal ve felsefi temelleri, daha önce var olan sınırları aşan bu yeni teknolojik araçlar sayesinde genişlemekte ve derinleşmektedir. Böylece, sanat daha kapsamlı ve çok boyutlu bir hale gelirken, teknolojinin sanatsal ifadedeki yerini ve önemini yeniden keşfetme arayışı içerisinde olan çağdaş sanat, tarihsel kabullerin ötesine geçerek kendini sürekli olarak yeniden şekillendirmektedir.

Çağdaş sanatçılar, geleneksel sınırları aşan bu yeni araçlarla, sanatın nasıl algılandığını ve değerlendirildiğini dönüştürme arayışı içindedirler, bu da sanatın kurumsal ve felsefi temellerine yeni bir boyut kazandırmaktadır. "Çağdaş sanat, sonsuz sayıda araçtan faydalanır ve daha önceleri sanat mecralarını tanımlayan, tarihten devralınmış uzlaşımın ötesine geçen, kurumsal ve felsefi temelleri olan genel bir "sanat" anlayışıyla çalışır (Osborne, 2017)"

Görsel 30: Ecoalf, İleri Dönüştürülmüş 3D Plastik, 2023

https://www.archdaily.com/996782/3d-printed-interior-with-upcycled-plastic-reducing-waste-enhancing-design?ad_medium=gallery Erişim: 05.01.24

Sanatçılar ve tasarımcılar, gelişen teknolojik süreçlerle birlikte İleri Dönüşüm kavramını kullanarak yenilikçi eserler ortaya çıkarmaktadır. Nagami ve Ecoalf gibi firmalar, tamamen geri dönüştürülmüş plastikten yapılmış 3D baskılı iç mekân tasarımlarıyla İleri Dönüşümü farklı alanlarda geniş kitlelere ulaştırmaktadır (Montjoy, 2023).

Teknolojinin gelişmesi, çağdaş sanat ve tasarımda sadece üretim ve malzeme seçimi olarak değil, aynı zamanda eserlerin sergilenmesi ve izleyiciyle buluşma biçimleri gibi konuların da ölçeğini değiştirerek farklı bir boyuta ulaştırmıştır. Dijital platformlar ve sosyal medya gibi modern mecraların devreye girmesiyle, sanatın sadece galeri ve müzelerle sınırlı kalmadan da genişleyebileceğini göstermektedir. Sosyal medya, bu bağlamda, sanat eserlerinin yayılmasını, sanatçılarla izleyiciler arasında doğrudan bir etkileşim kurulmasını sağlar ve sanatın daha geniş kitlelere ulaşmasına olanak tanımaktadır.

Dijital teknolojilerin yükselişi, sürdürülebilirlik ve verimlilik ilkelerini sanat ve kültür dünyasına taşımış, bu da sanatsal ifade ve üretim süreçlerinde radikal dönüşümlere yol açmıştır. Bu süreçte, sosyal medyanın sanatsal ifade üzerindeki etkisi büyüktür. Şaylan (1999), "İnsanların tutum ve davranışlarının büyük ölçüde medya tarafından belirlendiğini" savunmaktadır. Bu görüş, dijital çağda daha da belirgin hale gelmiştir. Sosyal medya, sanat eserlerinin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlarken, sanatçılarla izleyiciler arasında doğrudan etkileşim kurulmasına olanak tanımaktadır.

3. baskısı 2006 yılında olan bu görüşü 17 yıl sonra bugün de etkisini artırarak devam ettirmektedir. Sosyal medya tarafından yönlendirilen davranışlar, söz konusu İleri Dönüşüm gibi konularda olduğunda sanatsal veya tasarım ürününün geniş kitlelere ulaşmasını sağlayarak, toplumun farkındalığını arttırmasına olanak tanımaktadır.

Görsel 31: Emplifi, Sosyal Medya Kullanımı, 2023

<https://go.emplifi.io/how-to-grow-your-social-media-career.html> Erişim: 05.01.24

Geçmişte, kitle iletişim araçlarının ve internetin eksikliğinde, bilinçlenme ve farkındalık artırma çabaları genellikle sınırlı kitlelere ulaşabiliyor ve çoğunlukla yerel çevre ile sınırlı kalmakta iken günümüzde, internet ve dijital teknolojilerin yaygınlaşması, bilginin hızla ve geniş kitlelere ulaşmasını mümkün kılmakta, bu sayede bilinçlendirme çalışmaları çok daha

etkili hale gelmektedir. Özellikle sosyal medya, bu bağlamda kritik bir rol oynayarak, farkındalığın artırılmasında önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır (Aslan, 2023).

Sosyal medya, markaların daha fazla kişiye ulaşması ve hedef kitlelerle kalıcı ilişki kurması için en etkili alanlardan biri haline geldi. Son yirmi yılda muazzam bir gelişme gösterdi ve iş dünyasının o kadar önemli bir parçası haline geldi ki, ABD Çalışma İstatistikleri Bürosu, sosyal medya kariyerlerinin 2030 yılına kadar %11 oranında büyüyeceğini ön görüyor (Emplifi, 2022).

Teknolojinin dijital platformlar ve sosyal medya gibi modern mecralarda gelişmesi İleri Dönüşüm gibi toplumun geleceğini ilgilendiren konuların geniş kitlelere kolaylıkla ulaşp genişleyebileceğini göstermektedir.

Sosyal medya olarak adlandırılan bu sanal ortam, kullanıcı tabanlı olmasının yanında kitleleri ve insanları bir araya getirmesi ve aralarındaki etkileşimi arttırması bakımından önem taşımaktadır. Yapılan araştırmalar insanların, bu sanal gerçeklik içinde gün geçtikçe daha fazla vakit harcadıklarını, bu sanal gerçeklik içinde gerçek yaşam ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştıklarını ve yine bu sanal gerçeklik içinde yeni bir dünya kurarak yaşadıklarını göstermektedir (Vural & Bat, 2010).

Greenpeace ve Friends of Earth gibi örgütler, ekolojik sorunları gündeme taşımada sosyal medyayı etkin bir şekilde kullanarak daha etkili sonuçlar elde etmektedir. Uysal (2009), sanatçıların doğa kavramını çevre korumacı bir yaklaşımla ele aldıklarını ve dünyayı toplumsal ve ekolojik olarak iyileştirme konusunda bilinç yarattıklarını belirtmektedir.

Günümüzde, özellikle genç tüketiciler, markalarla sosyal medya üzerinden etkileşim kurmayı ve anında geri bildirim almayı tercih etmektedir. Tüketicilerin %52'si, markaların sorularına bir saat içinde yanıt vermesini beklemekte, bu da sosyal medya profesyonellerinin sürekli çevrimiçi kalmasını zorunlu hale getirmektedir. Hızlı yanıt beklentisi, sosyal medya yönetiminin dinamiklerini önemli ölçüde değiştirerek profesyoneller üzerinde yoğun bir baskı yaratmakta ve iş-yaşam dengelerini olumsuz etkilemektedir. Bu durum, markaların müşteri memnuniyetini sağlama stratejilerini yeniden gözden geçirmelerini ve daha sürdürülebilir sosyal medya yönetim yaklaşımları geliştirmelerini gerektirmektedir (Emplifi, 2022).

Görsel 32: Greenpeace'den geri dönüşüm kampanyası, 2021

<https://www.adsoftheworld.com/campaigns/recycle> Erişim: 05.01.24

Teknolojiyle birlikte gelişen sosyal medya, hedef kitlenin ihtiyaçlarını daha derinlemesine anlamaya yardımcı olan güçlü bir araçtır. İnsanlarla yeniden bağlantı kurması ve markaların milyonlarca insanın gözündeki algısını şekillendirmesine olanak tanımaktadır. Oluşturulan içeriklerin insanların ihtiyaçlarına yanıt vermesini vurgulamakta, tüketici davranışlarını anlama ve etkili içerik oluşturma konusundaki kritik rolünü ortaya koymaktadır (Emplifi, 2022).

Greenpeace, Friends of Earth gibi örgütler, ekolojik sorunları gündeme sosyal medyayı daha aktif kullanarak, daha etkili sonuçlar almaktadır. Bu süreçte birçok sanatçı, doğa kavramını estetik bir obje olarak değil, çevre korumacı bir yaklaşımla ele alırken yaşadığımız dünyayı toplumsal ve ekolojik olarak iyileştirme konusunda bilinç yaratmaya odaklanmaktadır (Uysal, 2009). Sosyal medya platformları, bu bağlamda birleşen toplulukları çevre korumacı bir yaklaşımla geniş kitlelere ulaşmasını sağlamasına imkân tanımaktadır.

2.BÖLÜM

ÇAĞDAŞ SANATTA İLERİ DÖNÜŞÜM

2.BÖLÜM

ÇAĞDAŞ SANATTA İLERİ DÖNÜŞÜM

2.1. Çağdaş Sanat bağlamında İleri Dönüşüm

1960'lı yıllar sonrasında sanat ortamında yaşanan en büyük dönüşümlerden biri, sanatın nesneye olan gereksiniminin tartışılmaya başlanmasıdır. Bu dönemde, düşüncenin ön plana geçtiği bir sanat pratiğinin etkileri yoğun bir biçimde hissedilmeye başlanmış ve yapıtın maddi varlığı ile biçimi büyük ölçüde etkisini yitirmiştir (Antmen, 2009).

Çağdaş sanat, hızla gelişen sanayinin etkisiyle yeni bir kültür oluşturarak sanatın doğasını ve uygulamalarını önemli ölçüde değiştirmiştir. Marcel Duchamp hazır-nesne kullandığı ilk yapıtlarına 1913 yılından itibaren 'Bisiklet Tekerleği'yle başlamış, ardından 'Şişelik' (1914) ve 20. yüzyılın en çok tartışılan 'Çeşme' (1917) gibi yapıtları gelmiştir. Duchamp, sanatın ne olduğuna ilişkin alışlagelmiş üretim, sunum ve değerlendirme ölçütlerine ilişkin beklentileri yerle bir ederek estetik beğeni ölçütlerinin nasıl şekillendiğini sorgulamış, sanatta salt retinal hazzı reddetmiş, sanatı bir yetenek ve beceri eyleminden bir düşünme eylemine dönüştürmüştür (Antmen, 2009).

20. yüzyılın son çeyreği, doğal dünyanın uğradığı geri döndürülemez tahribatı gören birçok sanatçı, doğa kavramını sadece estetik bir unsur olarak değil, çevre korumacı bir yaklaşımla ele alarak yaşadığımız dünyayı toplumsal ve ekolojik olarak iyileştirme konusunda bilinç yaratma amacıyla çalışmalar yürütmüştür (UYSAL, 2009).

Nancy Holt'un 'Güneş Tünelleri' (Sun Tunnels), Robert Smithson'un 'Spiral Jetty' (1970) ve Michael Heizer'in 'Double Negative' (1969–70) adlı eserleriyle birlikte arazi sanatı hareketine yapılan en önemli katkılar arasında yer almaktadır. Smithson'un Utah'ın Büyük Tuz Gölü'nün kenarına inşa edilmiş dev bir bazalt sarmal olan 'Spiral Jetty' adlı ikonik toprak işi, sonunda suya geri çekileceği beklentisiyle yaratılmıştır (Cron, 2018).

Sürdürülebilirlik, çağdaş sanatta geri dönüştürülmüş sanat hareketi aracılığıyla aktifliğini korumaktadır. Sanatçılar ister politik olarak ister Marcel Duchamp'ın ayak izlerini takip etsinler, geri dönüştürülmüş malzemelerle İleri Dönüşüm çalışarak sanatsal sürecin sürdürülebilirliğini ve ekolojik etkisini sorgulamaya teşvik eden eserler yaratmaktadır. Bu yaklaşım, sanatın sadece estetik bir değer taşımasının ötesinde, çevresel ve toplumsal sorumluluk bilincini artırmayı hedeflemektedir (Artsper, 2018).

Sanat ve sürdürülebilir sanat, bireyler ile toplumlar arasında yapıcı iş birliğinin yanı sıra küresel sorumluluğun doğrudan bir yansımasıdır. Sanatın gücü ve kültürel etkisi, sürdürülebilirlik konusundaki devletler arası üst düzey çalışmaların planları arasında bireysel ve toplumsal davranış biçimlerini önemli ve yönlendirici bir şekilde etkilemektedir. Genç nesillerin istihdamı ile tüketim sonrası çevreci anlayışla geri dönüşüm ve İleri Dönüşüm konularının önemi üzerinde durulmaktadır (Aslan, 2023).

2.2. İleri Dönüşümde Öne Çıkan Sanatçılar

Sanat ve tasarımın disiplinler arası çalışması, atık materyallere farklı alanlarda yeni bir yaşam döngüsü sunulması imkânı sağlamaktadır. İleri Dönüşüm ‘upcycling’ yöntemi, hızlı moda tüketicisinin neden olduğu denim giysi atıklarından sanat eseri oluşturulması ile atığa sıra dışı ve yenilikçi bir çözüm sunulmaktadır (Esra Enes, 2021).

İleri Dönüşüm, sadece ürün tasarım ve üretim süreçlerine değil, aynı zamanda sanat dünyasına da büyük bir etki yaratmıştır. Pek çok sanatçı, İleri Dönüşüm prensiplerini kullanarak, atıkları yeniden değerlendirir ve çarpıcı sanat eserleri oluşturmaktadır.

İleri Dönüşüm yaklaşımını benimseyen sanatçılar, atık malzemeleri sanatsal süreçlerine entegre ederek hem çevresel sürdürülebilirliği teşvik ederler hem de yaratıcı ifade biçimlerini genişletirler. Malzemeye yeni bir şekil kazandıran zeka, atık veya fireye de yeni bir form vererek onları farklı bir duruma yönlendirebilir. Bu noktada, yapılması gereken atık veya fireyi yeniden malzeme olarak tanımlamaktır (Artut, 2015).

Geri dönüştürülmüş sanat, modern sanatçılar arasında popülerlik kazanmış ve hem estetik hem de ekolojik kaygıları bir araya getiren bir ifade biçimi haline gelmiştir. Dünya genelinde tanınmış birçok sanatçı, geri dönüştürülmüş malzemeler kullanarak yaratıcı ve düşündürücü eserler ortaya koymaktadır. Bu sanatçılar arasında Vik Muniz, Derek Gores, Tim Noble, Sue Webster, Subodh Gupta ve Khalil Chishtee gibi isimler yer almaktadır. Her biri, atık malzemeleri sanata dönüştürerek, sürdürülebilirlik ve çevre bilincine dikkat çekmeyi amaçlamaktadır (Artsper, 2018)

Sanatçılar, kullandıkları malzemelerin özgünlüğü ve eserlerin içerdiği derin sembolik anlamlar ile izleyicileri, sanatın ekolojik ve politik boyutlarını sorgulamaya davet etmektedir. Örneğin, Vik Muniz’in atık malzemelerle oluşturduğu İleri Dönüşüm eserler, tüketim toplumunun atık sorununa vurgu yaparken, benzer şekilde, Khalil Chishtee, plastik poşetlerden

heykeller yaratarak kimlik ve değer kavramlarını yeniden sorgulatarak sürdürülebilirlik bilincini artırmayı hedeflemektedir (Artsper, 2018)

Tez çalışmasında incelenecek sanatçıların farklı malzeme seçerek atığı kaynak olarak kullanması göz önünde bulundurulmuştur. İncelenen sanatçılar metal ve plastik türevlerini İleri Dönüşüm görüşüyle sanatlarını ifade etmişlerdir. Sıfır Atık'a göre, geri kazanımın temel hedefleri arasında, atık hacimlerinin azaltılması, doğal kaynakların korunması ve çevre kirliliğinin azaltılması bulunmaktadır. Metaller, kalitelerinden ödün vermeden sonsuz kez geri dönüştürülebilmektedir (Atık, 2019). El Anatsui'nin metal kapaklardan yaptığı devasa heykellerle de çevresel sürdürülebilirliği teşvik ederken, toplumun dikkatini çevre sorunlarına çekmektedir.

2.3. El Anatsui:

El Anatsui (doğum: 4 Şubat 1944, Anyako, Gana), bakır tel ve kullanılmış şişe kapaklarından oluşturduğu geniş çaplı metal duvar dokumaları ile tanınmış Ganalı bir heykel sanatçısıdır. Bu eserler, yerel malzemelerle ve çeşitli zanaat teknikleriyle yapılan deneylerle şekillenen uzun bir kariyerin zirvesini temsil eder. Sanatçının yapıtları, sömürgeciliğin tahrip edici etkileri ve Afrika'nın direnci gibi konuları derinlemesine ele almaktadır (Zelazko, 2024).

Görsel 33: El Anatsui, Yükselen Deniz, 2019

El Anatsui, kente dokuma sanatında yetkin bir dokumacının çocuğu olarak Gana'nın Kumasi şehrinde bulunan Kwame Nkrumah Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sanat Fakültesi'nde sanat eğitimi almıştır. 1975 yılında eğitimini tamamlayan Anatsui, Nsukka'da bulunan Nijerya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde akademisyen olarak göreve başlamıştır. Nijerya Üniversitesi'nde kırk yılı aşkın süre boyunca heykel profesörü olarak eğitim vermiştir (Anatsui, 2024).

El Anatsui, heykellerini yaratmak için içki şişesi kapakları, manyok rendeleri ve gazete baskı kalıpları gibi genellikle atılan kaynakları kullanmaktadır (Anatsui, 2024). Anatsui, atılmış nesnelere yalnızca yeniden kullanmakla kalmayıp aynı zamanda onları, izleyicilerin geleneksel malzeme anlayışlarını sorgulamalarına neden olan sofistike sanat eserlerine dönüştürmektedir. Anatsui, İleri Dönüşümün sanat dünyasında nasıl bir dönüşüm yaratabileceğini ve sanatsal malzemelerin yeniden değerlendirilmesinin, sadece çevresel bir fayda sağlamakla kalmayıp aynı zamanda derin kültürel ve estetik değerler üretebileceğini göstermektedir (Zelazko, 2024)

Görsel 34: El Anatsui, Eseriyle, 2010

“...Bir iş yarattığımda... bana göre sanatta olasılıkları incelemek ve sınırları genişletmek için alternatif bir yanıtı yansıtan bir metafordur. ... Çalışmalarım, hafıza ve kimliğin gelişen anlatısındaki bağlantıları temsil edebilir” (Anatsui, 2024). Yaklaşımı hem sanat hem de sürdürülebilirlik açısından yenilikçi bir bakış açısı sunmaktadır; Anatsui, atık malzemeleri kullanarak hem kültürel kimlik hem de çevresel açıdan önemli eserler yaratmıştır, bu da onun eserlerini İleri Dönüşümün mükemmel örnekleri haline getirmektedir

Görsel 25. Alfred Taubman Galerisi I, When I Last Wrote to You about Afrika Sergisi, 2013

<https://umma.umich.edu/exhibitions/el-anatsui-when-i-last-wrote-to-you-about-africa/> Erişim: 05.05.24

‘When I Last Wrote to You about Africa’ sergisi devasa duvar parçaları, büyük ölçekli zemin enstalasyonları, ahşap, seramik ve metalden yapılmış eserlerin yanı sıra çizimler, baskılar ve resimleri ile Anatsui’nin kırk yılını kapsıyor (Umich, 2013).

Anatsui, yerel alkol geri dönüşüm merkezlerinden toplanan ve bakır tel ile birbirine tutturulan binlerce katlanmış ve buruşmuş alüminyum şişe kapağından meydana gelen geniş çaplı heykelleri ile bilinir. Büyüleyici ve büyük ölçüde genişleyebilen bu karmaşık yapıtlar, parlak ve ağır, titizlikle tasarlanmış fakat esnek biçimlerdedir. Kurulumları, yapıtların her

defasında yeni biçimlere evrilebilmesi için özgür bırakılmış ve bu esnek yapıları desteklemektedir (Anatsui, 2024).

Görsel 36: El Anatsui, Akraba Bakış Açıları, 2016

<https://elanatsui.art/biography> Erişim: 05.05.24

Davey (2013)'e göre, "Yalnızca bulunduğu çevreden topladığı nesnelere kullanarak eserler oluşturacaktı. Kimileri bunlara çöp diyebilir, ancak bu eserlerin dünyanın önde gelen galeri ve müzelerinde sergilendiğini gördüğünüzde, bunların çöpten çok daha fazlası olduğunu anlayacaksınız. Gerçekte, bu yapıtlar çağdaş Afrika'nın güncel akımlarını ve geleneklerini içinde barındırır ve Batı dünyasının nadiren şahit olduğu etkileyici sanat eserleridir" (s. 45).

Anatsui, İleri Dönüşümü benimseyerek yenilikçi yaklaşım, onun eserlerinin, sömürgecilik ve direnç gibi ağır temaları işlerken bile bir hafiflik ve esneklik sergilemesini sağlar. Okwui Enwezor ile 'Zafer Ölçeği' sergisinin küratörlüğünü üstlenen Chika Okeke-Agulu, sergi turumuz sırasında şu ifadeleri kullanmıştır: "Bu objeleri, sanki canlı varlıklarımız gibi düşünmelisiniz." Bana paslı süt kutularından oluşturulan ve üzeri mors figürüyle kaplanmış, büyük bir para yığımına benzeyen eski bir metal heykel gösterdi. Bu eser 'Yam Tepesi' olarak

sergilenmiş olmasına rağmen, farklı düzenlemelerle, değişik isimler ve görünümler altında yeniden sergilenmekteydi. Kimse aynı Anatsui eserini iki kez göremez (Lucas, 2021).”

Görsel 37: Büyük küratör Okwui Enwezor küratörlüğünde El Anatsui, Muzaffer Ölçeği, Haus der Kunst, 2019

<https://www.phaidon.com/agenda/art/articles/2019/april/01/okwui-enwezor-on-elanatsui/>

Erişim: 07.05.24

El Anatsui, kendi jenerasyonunun en özgün ve ilgi çekici sanatçılarından biri olarak kabul edilmektedir. Metal duvar heykellerinde, binlerce Batı Afrika içki şişesi kapağını çarpıcı görsel etkiye sahip hareketli desenlere dönüştürerek bu basit malzemeyi büyük, ışıltılı

formlara dönüştürmektedir (Umich, 2013).

Görsel 38: El Anatsui, Yaşlı Adamın Kumaşı, 2003

<https://smarthistory.org/el-anatsui-old-mans-cloth-2/> Erişim: 07.05.24

Görsel 39: El Anatsui, Yaşlı Adamın Kumaşı (detay), 2003

<https://smarthistory.org/el-anatsui-old-mans-cloth-2/> Erişim: 07.05.24

2002 yılında Londra'daki Ekim Galerisi'nde sergilendiğinde, Anatsui, eserlerinin nasıl sunulması gerektiğine henüz karar vermemiştir. Galerinin sanat yönetmeni Elisabeth Lalouschek, bu eserleri duvar süsü olarak monte ederek onların eğilmelerine ve dalgalanmalarına olanak tanımıştır. Anatsui, daha sonra eserlerinin kurulumunu ev sahibi kurumlara bırakarak, galeri teknisyenlerini eserleri her sergilediklerinde metal duvar halılarına yeni bir form vermeye teşvik etmiştir. Bu yaklaşım, Anatsui'nin "birçok el gerçeğine" duyduğu ilgiyi ve "insanlar onun işini gördüğünde, insanların varlığını hissedebilmeleri gerektiği" umudunu yansıtmaktadır. Bu süreçte yalnızca galeri teknisyenleri değil, aynı zamanda Anatsui'nin birçok stüdyo asistanı ve daha önce şişe kapaklarını kullanıp atan kişiler de rol oynamıştır (Zelazko, 2024).

Görsel 40: El Anatsui, Tate Modern'deki Kızıl Ay enstalasyonu Arkası, 2023 <https://news.artnet.com/art-world/el-anatsuis-tate-modern-installation-2375066> Erişim: 07.05.24

Anatsui'nin seçtiği malzemeleri kullanması, yeniden kullanıma, dönüşüme olan ilgisini ve yerin sınırlamalarını aşarken kendi kıtasına bağlanma yönündeki içsel arzusunu yansıtmaktadır. Çalışmalarında sömürgecilik tarihini sorgulayabilir ve tüketim, atık ve çevre arasında bağlantılar kurabilir; ancak özünde, uygulamalarını diğerlerinden ayıran benzersiz biçimsel dili vardır (Anatsui, 2024).

New Yorker'dan Julian Lucas'a (2021) göre, Anatsui'nin şişe kapaklarıyla çalışmaya başlaması tesadüfi bir keşif sonucunda gerçekleşmiştir. 1998'de Nsukka'nın eteklerinde yürürken, yol kenarında atılmış, başıboş şişe kapaklarıyla dolu bir çanta bulmuştur. Bu keşfi, Anatsui için bir davet niteliğindedir. Sanatçı, onlarca yıldır metamorfik heykellerde atıkları yeniden canlandırarak, gündelik nesnelerin kökenlerini silmeden önemlerini genişletmiştir. Anatsui'ye göre: "Malzemenin beni yönlendirmesine izin verdim" ifadesiyle çalışmaları üzerindeki yaklaşımını vurgulamış ve eklemiştir: "Bir şeyi söyleyemiyorsa, söylememesi daha iyi" (Lucas, 2021).

2.4. Lin May Saeed:

Lin May Saeed (1973-2023), hayvan hakları ve çevre temalarına olan derin ilgisiyle tanınan seçkin bir Alman-İraklı sanatçıdır. Almanya'nın Würzburg kentinde doğmuş ve sanat eğitimini 1995 ile 2001 yılları arasında Kunstakademie Düsseldorf'ta sürdürmüştür. Saeed'in çalışmaları, sürdürülebilirliğe ve hayvanlara etik muameleye olan bağlılığını yansıtan minimalist formlar ve geri dönüştürülmüş malzemelerin kullanımıyla karakterize edilmektedir. 2000 yılında Studienstiftung des Deutschen Volkes bursu ve 2011 yılında Peter Mertens Stipendium da dahil olmak üzere birçok prestijli bursun sahibi olmuştur (Saeed, 2023).

Berlin merkezli sanatçı Lin May Saeed'in Los Angeles'taki galeri Chris Sharp, onu "kendi kuşağının en radikal ve uzlaşmaz heykeltıraşlarından biri" olarak tanımlamıştır. Galeri ayrıca, "Lin ayrıca hayvan hakları davasına ve insanlarla hayvanların uyumlu bir şekilde bir arada yaşamasına tutkuyla bağlıydı" ifadeleriyle Saeed'in hayvan haklarına olan derin bağlılığını ve sanatsal misyonunu vurgulamıştır. Bu açıklamalar, galerinin Saeed'in sanatsal ve etik değerlerine olan saygısını ortaya koymaktadır (Artreview, 2023).

Görsel 41: Lin May Saeed, Hayvanların Kafeslerinden Kurtuluşu III , 2008

<https://georg-kolbe-museum.de/en/programm/ausstellungen/lin-may-saeed/> Erişim: 07.05.24

Saeed, kariyeri boyunca çeşitli öğretmenlik pozisyonlarında bulunmuş ve sanat ile heykel üzerine akademik söylemlere katkıda bulunmuştur. HfG Offenbach ve Toulouse'daki ISDAT Sanat Akademisi gibi kurumlarda konuk sanatçı olarak görev yapmış ve aynı zamanda Chicago Sanat Enstitüsü'nde ders vermiştir. Pedagojik yaklaşımı, disiplinler arası iş birliğinin ve etik hususların sanatsal pratiğe entegrasyonunun önemini vurgulamıştır (Saeed, 2023).

Saeed'in sergileri dünya çapında birçok saygın mekânda yer almış ve sanatsal yeniliği sosyal eleştiriyle birleştirme yeteneğini sergilemiştir. Dikkate değer sergiler arasında 2020'de Clark Sanat Enstitüsü'ndeki kişisel sergisi 'Hayvanların Gelişi' ve Karlsruhe'deki 'Challenge: Animal' ve Anvers Çağdaş Sanat Müzesi'ndeki 'Avrasya- Değişebilirliğin Manzarası' gibi grup sergileri bulunmaktadır. Çalışmaları sıklıkla insan ve hayvanların birbirine bağlılığını araştırmakta ve izleyicileri doğal dünyayla ilişkilerini yeniden düşünmeye zorlamaktadır (Saeed, 2023).

Görsel 42: Lin May Saeed, Hayvanların Kafesten Kurtuluşu, 2010

<https://www.artsy.net/artwork/lin-may-saeed-dach-der-welt-the-liberation-of-animalsfrom-their-cages-x> Erişim: 07.05.24

Saeed'in eserleri, strafor ve kağıt hamuru gibi mütevazı malzemelerin kullanımıyla karakterize edilen, görünüşte naif estetiğiyle hızla değişen dünyamızın acımasızlığını gizlemektedir. Eserleri insanlığın sanat ve doğa üzerindeki egemenliğini yansıtan hafif, bazen dışavurumculuktan daha fazlası olmuştur. Saeed, eserlerini sergilediği her kaideyi bir kafese çevirerek eserin bir sergi alanından diğerine gönderilmesi için bir paketleme işlevi de görmektedir. Derin anlamlı olan heykelleri, hayvanları dünyayla ve birbirleriyle çeşitli etkileşim hallerinde tasvir ederek geleneksel anlatılara ve insan merkezli hiyerarşilere meydan okumaktadır (Ruminawi, 2024).

Bir röportajda Saeed, strafora dair düşüncelerini paylaşmıştır: Ama heykelin sadece ideolojik olarak değil tarihsel olarak da erkek egemen bir alan olduğunu algıladım. Pratik olarak konuşursak, bu aynı zamanda heykelsi olarak, özellikle de büyük ölçekte çalışabilmek için gereken fiziksel güçle de ilgiliydi. ... Strafor, temelde kendi başıma çalışabilmem için maddi bir güçlenmeydi. Çevre açısından bakıldığında, strafor

sorunludur. İnsan üretimi olduğundan insanın yanılabilirliğini ortaya koyan bir malzemedir. Mükemmel bir dünyada strafor olmazdı (Yerebakan, 2021).

Görsel 43: Lin May Saeed, Cennette Kar Yavaş Yavaş Yağar, 2023

<https://georg-kolbe-museum.de/en/programm/ausstellungen/lin-may-saeed/> Erişim: 07.05.24

Saeed'in sanatında geri dönüştürülmüş malzemelerle İleri Dönüşümün kullanımı, yalnızca ekolojik temalarıyla uyumlu olmakla kalmaz, aynı zamanda günlük yaşamlarımızda aynı malzemelere karşı savaşıyor veya onlar aracılığıyla dönüşen bedenlerimizin sertliğini, kırılabilirliğini ve dayanıklılığını somutlaştırmaktadır. Heykelleri, kabartmaları, çizimleri, resimleri ve çelik kapıları kurtuluş ve bir arada yaşama hikayeleri anlatır; empati ve karşılıklı saygıyı vurgular (Ruminawi, 2024)

Saeed'in çalışmalarında, straforu kullanma kararı, yalnızca sanatsal bir tercih değil, aynı zamanda çevresel bir farkındalık da içerir. İleri Dönüşüm, atık malzemelerin yeniden değerlendirilmesi yoluyla sanatsal yaratıcılığı teşvik ederken, çevresel sürdürülebilirliği de destekler. Saeed, straforu kullanarak hem fiziksel olarak büyük ölçekli eserler yaratma imkânı

bulmuş hem de bu malzemenin insan üretimi olması nedeniyle çevresel ve insani yanılabilir olduğuna dikkat çekmiştir. İleri Dönüşümü benimseyen sanatçılar gibi Saeed de eserleri aracılığıyla materyalin kendisini görünür kılarak ve onunla etkileşime girerek, malzemeye yeni anlamlar ve değerler kazandırmıştır.

Görsel 44: Lin May Saeed, Aziz Jerome ve Aslan, 2016

<https://www.contemporaryartdaily.com/project/lin-may-saeed-at-nicolas-krupp-basel10001>

Erişim: 07.05.24

<https://georg-kolbe-museum.de/en/programm/ausstellungen/lin-may-saeed/> Erişim: 07.05.24

Saeed, sanatsal çabalarının yanı sıra hayvan haklarının da aktif bir savunucusu olmuştur. Sanatı sıklıkla hayvanları empatik ve ağırbaşlı bir tavırla tasvir ederek onların duyarlılıklarını ve içsel değerlerini vurgulamaktadır. Bu tematik odak onu çağdaş sanatta eleştirel bir ses olarak konumlandırmış ve sanatın insan dışı yaşama ilişkin toplumsal algıları nasıl etkileyebileceğinin sınırlarını zorlamıştır (Saeed, 2023).

Görsel 45: Lin May Saeed, Pangolin, 2020

<https://artdogistanbul.com/hayvan-haklari-davasinin-buyuk-kaybi/> Erişim: 07.05.24

Clark Sanat Enstitüsü, sanatçının ilk kişisel müze sergisi yazısına göre; Saeed'e göre hayvanlar, pek çok kişinin ahlaki bilincine tam da kitlesel yok oluş anında ulaşmış durumda. Çalışmalarındaki hayvanlar sık sık bir zamanlar kendilerine ait olan alanları yeniden işgal etmek için geliyorlar; başka bir deyişle geri dönerler. Bu dünyaları hayal

etmek için Saeed, heykelsi rölyef gibi geleneksel sanatsal formları, daha çok Strafor olarak bilinen genişletilmiş polistiren köpük gibi geleneksel olmayan malzemelerle birleştirmektedir. Bu petrol bazlı, biyolojik olarak parçalanamayan plastiği, sanatçının genellikle ikinci el olarak bulması ve yardım almadan çalışması kolaydır. Saeed'e göre strafor, insanların çevresel etkilerini hatırlatarak, dönüşüme hazır bir malzeme olmuştur (Art, 2020).

Görsel 46: Lin May Saedd, Cennette Kar Yavaş Yavaş Yağar, 2023

<https://www.nicolaskrupp.com/exhibition/feature/413/detail/270/2008>

Erişim: 07.05.24

Saeed'in mirası hem sanatçılara hem de aktivistlere ilham vermeye devam etmektedir. Yenilikçi malzeme kullanımı ve hayvan savunuculuğuna olan sarsılmaz bağlılığı hem sanata hem de hayata daha şefkatli ve sürdürülebilir bir yaklaşımı teşvik ederek etkisini sürdürmektedir. Sanat dünyasına yaptığı katkılar ve hayvanlara etik davranılması konusundaki savunuculuğu, çalışmalarının kalıcı etkisinin altını çizmektedir (Saeed, 2023). Saeed'in

yaklaşımı, malzemelerin çevresel etkilerini görünür kılarak, izleyicileri hem aktivistliğin hem de sürdürülebilirliğin önemini yeniden düşünmeye teşvik etmektedir.

2.5. Pınar Akkurt:

Pınar Akkurt (1978–İstanbul), İleri Dönüşüm odaklı bir sanatçı ve tasarımcıdır. Günlük nesnelere ve atık malzemelerle çeşitli deneyler yaparak, sürdürülebilir sistemler ve taze görsel diller yaratmayı amaçlamaktadır. Çalışmalarında farklı ölçeklerde sürdürülebilirlik prensiplerini benimser. Akkurt'un 2011 yılı Karaköy Lokantası vitrin tasarımları bilinen ilk işleridir (Bali, 2019).

Eserlerinin estetik bir değere sahip olduğunu, ancak bireysel bir ifade dürtüsünden doğmadığını belirtir. Örneğin, mutfak eşyalarına özel bir ilgisi olmamasına rağmen, konseptin gerektirdiği durumlarda bu malzemeleri kullanmaktadır. Sanat ve tasarım pratiğinin önemli bir kısmını yapmak ve denemek üzerine yoğunlaştırmıştır. Ayrıca, basit İleri Dönüşüm örneklerini araştırma ve arşivleme amacıyla kurduğu İleri Dönüşüm Kütüphanesi platformu ile de tanınır. Bu platform, sürdürülebilir tasarım çözümlerine katkıda bulunmaktadır (Bali, 2019)

Görsel 47: Pınar Akkurt, Karaköy Lokantası Tencereler ve Kapaklar, 2012

Akkurt, çalışmalarının sanat ve tasarım arasında bir yerde konumlandığını ifade etmektedir. Akademik eğitiminde, sanatın bireysel kaygılardan, tasarımın ise başkalarının ihtiyaçlarından doğduğu öğretilmiştir. Ancak Akkurt, günümüzde sanat, tasarım ve bilim arasında belirgin bir çizgi olmadığını, çünkü tüm bu alanların hayatın bir parçası olduğunu savunmaktadır (Istanbultravelogue, 2015).

Görsel 48: Pınar Akkurt, Eller, 2023

<http://www.pinarita.com/works/hands> Erişim: 10.05.24

Pınar Akkurt, İleri Dönüşüm, mevcut nesnelere tamamen farklı biçimlerde değerlendirme ve yaratıcı bir şekilde dönüştürme yeteneğini gerektirir. Bu süreç, günlük yaşamın sıradan anlarından bile ilham alabilir. Örneğin, bir sanatçı evde yemek pişirirken İleri

Dönüşüm için yeni fikirler bulabilir. Deneme ve yanılma yöntemiyle yeni fikirler geliştirebilir; örneğin, bir pet şişeyi keserek, parçalayarak, ezerek veya yakarak farklı bir forma dönüştürebilir. Bu süreçte, sanatçı malzemelerle etkileşimde bulunarak yeni teknikler öğrenir ve yaratıcı potansiyelini keşfeder (Bali, 2019).

Görsel 49: Pınar Akkurt, Karaköy Maşalar ve Tava, 2014

<https://www.istanbultravelogue.com/istanbullites-pinar-akkurt-and-her-windowdisplays/> Erişim: 10.05.24

Akkurt'un İleri Dönüşüm yaklaşımı, materyallerin sınırlarını ve potansiyellerini keşfetmeye dayanır. Makrame, ahşap işçiliği ve seramik gibi çeşitli el sanatları tekniklerini kendi kendine öğrenerek ve uygulayarak, her bir materyalin kendine özgü özelliklerini ve işlevselliklerini en üst düzeye çıkaran tasarımlar üretmektedir. Bu süreçte hem bireysel hem de kurumsal projelerde geniş bir deneyim yelpazesi sunan Akkurt, büyük ölçekli müşterilerden küçük girişimcilere kadar çeşitli iş birlikleri ile sektörde kendine sağlam bir yer edinmiştir (Istanbultravelogue, 2015). İleri Dönüşüm ve sürdürülebilir tasarım gün geçtikçe çeşitli alanlarda sektöre katkı sağlamaya devam etmektedir.

Görsel 50: Pınar Akkurt, Hayat Öpücüğü, 2013

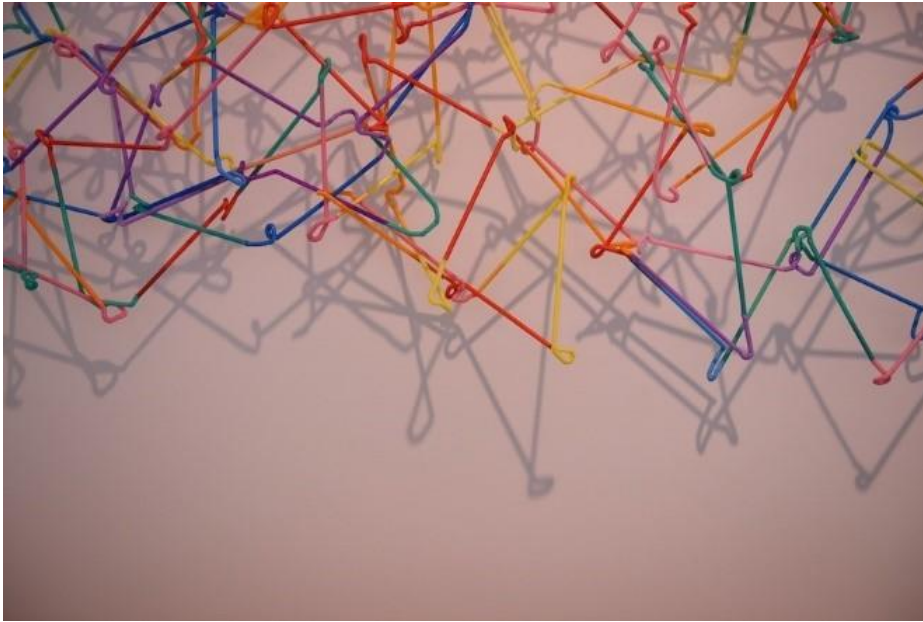
<http://www.pinarita.com/experiments/kiss-of-life> Erişim: 10.05.24

Akkurt'un 'Hayat Öpücüğü' mobilyası, Arter galerisinin 2. Katı olan Bahane'nin katılımcılarının 'vazgeçtikleri' ve 'kurtulmak istedikleri' çeşitli mobilyalarının, İleri Dönüşüm süreci kapsamında on günlük bir dizi işleme tabi tutulmasıyla oluşturulmuştur. Yapılan müdahaleler, atık mobilyaların estetik ve işlevsel değerlerini yeniden kazanmalarını amaçlayan sürdürülebilirlik odaklı bir yaklaşımı temsil etmektedir. İleri Dönüşüm teknikleri kullanılarak, istenmeyen eşyalar dikkatle değerlendirilmiş ve dönüştürülmüştür. Bu süreç, çevre bilincinin ve atık yönetiminin önemini vurgulayarak, başlangıçta değersiz görülen mobilyaların yeniden işlevlendirilmesi ve topluma kazandırılması açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir (Akkurt, 2013).

Görsel 51: Pınar Akkurt, Karaköy Lokantası, 2014

<https://www.istanbultravelogue.com/istanbullites-pinar-akkurt-and-her-windowdisplays/> Erişim:
10.05.24

Görsel 52: Pınar Akkurt, Karaköy Lokantası Detay, 2014

<https://www.istanbultravelogue.com/istanbullites-pinar-akkurt-and-her-windowdisplays/> Erişim:
10.05.24

Akkurt, yaratıcılığını çeşitli materyaller ve tekniklerle ifade etmektedir. İleri Dönüşüm anlayışı çerçevesinde, elinden gelen her işi kendi yapan sanatçı, bilgi ve becerisini aşan konularda uzmanlardan destek almaktadır. Demir işlerinde birlikte çalıştığı ustalarla iş birliği yaparak tasarımlarını gerçekleştiren sanatçı, metal malzemelerle çalışma süreçlerinde önemli bilgiler edinmiştir. Projelerine uygun ahşap, seramik gibi malzemelerle çalışarak beceriler kazansa da hiçbir teknik konusunda yüzde yüz uzman olduğunu iddia etmeyerek, bu tekniklerin sunduğu imkanları ve kullanım şekillerini bilmenin önemini vurgulamaktadır. Kendi bilgi ve beceri kütüphanesini oluşturma sürecini, İleri Dönüşümün bir parçası olarak değerlendirmektedir (Naiamundi, 2015). Sanatçı bu yaklaşımıyla, farklı malzemelerin ve tekniklerin dönüştürülerek sanatsal üretime katkıda bulunabileceğini göstermektedir.

Görsel 53: Pınar Akkurt, Preslenmiş Mutfak Eşyaları, 2011

<https://naiamundi.wordpress.com/2015/04/12/roportaj-pinar-akkurt/> Erişim: 11.05.24

İleri Dönüşümün sürdürülebilirlik ve enerji tasarrufu gibi konulara önemli katkıları bulunmaktadır. Günlük hayatta uygulanabilecek basit tavsiyeler arasında, çöpe atmadan önce nesnelere tekrar düşünmek yer alır. Örneğin, naylon poşetler, karton kutular ve eski diş fırçaları

gibi birçok nesne yaratıcı bir şekilde yeniden kullanılabilir. İnternette bu konuda sayısız örnek bulunmaktadır ve herkes bu örnekleri kolaylıkla uygulayabilir. Ancak, bireysel değişimlerin yanı sıra, endüstriyel ölçekte de değişikliklerin olması gerekmektedir. Bireysel farkındalık ve bilinç oluşturmak, geniş ölçekte bir değişimin başlangıcı olabilir. Böyle düşünen bireyler, bu yaklaşımlarını kendi işlerine de uygulayarak ve çevrelerine yayarak önemli bir etki yaratabilirler (Bali, 2019).

Görsel 54: Pinar Akkurt, Çoraktopya, 2023

<http://www.pinarita.com/works/> Erişim: 11.05.24

Çoraktopya projesi, ambalaj atıklarından yapılan kurulumlar ve heykeller aracılığıyla İleri Dönüşüm pratiğini sergileyen bir sanat girişimidir. Bu proje kapsamında, sütun formunda oluşturulan ve sonsuz bir pizza kutusu sütununun kesitini temsil eden eserler, atık materyallerin estetik ve işlevsel açıdan yeniden değerlendirildiği yenilikçi bir yaklaşıma örnek teşkil

etmektedir. İleri Dönüşüm süreçleri, atık ambalajların orijinal kullanım amacının ötesine geçerek, sanatsal ifade ve çevresel sürdürülebilirlik arasında bir köprü kurmaktadır. Çoraktopya'nın ambalaj atıklarını sanatsal eserlere dönüştürmesi hem doğal kaynakların korunmasına hem de çevre bilincinin yaygınlaşmasına önemli katkılarda bulunmaktadır (Bali, 2019).

3. BÖLÜM

ÇAĞDAŞ TASARIMDA İLERİ DÖNÜŞÜM

3.BÖLÜM

ÇAĞDAŞ TASARIMDA İLERİ DÖNÜŞÜM

3.1. Çağdaş Tasarım bağlamında İleri Dönüşüm

20. Yüzyılda çağdaş sanat, hızla gelişen sanayinin etkisiyle sanatın doğasını ve uygulamalarını köklü bir şekilde dönüştüren yeni bir kültür yaratmıştır. Duchamp, sanatın üretim, sunum ve değerlendirilmesine dair yerleşik normları yıkararak, sanatı yalnızca bir beceri veya yetenek gösterisi olmaktan çıkararak, düşünsel bir eylem olarak yeniden tanımlamıştır (Antmen, 2009).

Günümüzde de benzer bir dönüşüm, plastik kirliliğinin devasa boyutlarıyla çevreyi şekillendiren yeni bir gerçeklikle karşımıza çıkmaktadır. The Ocean Cleanup'a göre (2024) Büyük Pasifik Çöp Alanının büyüklüğünü ve içerdiği plastik miktarını tam olarak kavramak güçtür. Teksas'ın iki katı, Fransa veya Tayland'ın üç katı büyüklüğünde bir alanı kaplayan bu bölgenin, yaklaşık 100 milyon kilogram plastik atık içerdiği tahmin edilmektedir.

İleri Dönüşüm, kullanım ömrünü tamamlamış 'kullan at' kültürünün bir parçası olan bir ürünü veya malzemeyi atılmak yerine yeni bir ürün olarak döngüye kazandıran anlayışa sahip tasarım uygulamaları ile yaygınlaşmaktadır. Bu tür uygulama endüstri devriminin ve teknolojinin zorladığı kullan at kültürüne karşı koymaktadır (Artut, 2015).

İleri Dönüşüm de tasarım fikri de önem kazanır. Atığa, önceki işlevinden daha yüksek bir değer kazandırmak tasarım ile mümkündür. (Ece Demir, 2020) Tasarımcılar, İleri Dönüşümün potansiyelini kullanarak atıkların estetik ve sembolik bir değer kazanabileceğini gösterirken, izleyicilere çevresel sürdürülebilirlik konusunda derinlemesine düşünme fırsatı sunmaktadırlar.

İleri Dönüşüm uygulamalarının yaygınlaşması, DIY akımıyla herkesin bu uygulamaları gerçekleştirebilmesi, limitli edisyon yüksek fiyat etiketine sahip tasarım ürünlerinin pazarını olumsuz etkileyebilir. Her iki durumda da benzersiz tasarımlar ve yüksek içerik elde edilmektedir (Artut, 2015).

Dünya çapında tanınan markalar, İleri Dönüşüm konusuna dikkat çekmek amacıyla çeşitli projeler yürütmektedir. Bu markaların büyük bir kısmı içecek sektöründe yer almakta olup, özellikle tek kullanımlık şişeler içinde sunulan içeceklerin yaygın tüketimi, büyük

miktarda atık oluşumuna neden olmaktadır (Ece Demir, 2020). Tasarımcılar, atık malzemeleri kullanarak yaratıcı ve sürdürülebilir ürünler ortaya koymakta, böylece çevre bilincini ve kaynakların verimli kullanımını teşvik etmektedir.

İleri Dönüşüm, bireylere estetik tercihleri doğrultusunda kişisel tasarımlar yapma olanağı tanımanın yanı sıra, ekonomik açıdan tasarruf sağlarken, ekolojik sürdürülebilirliği desteklemektedir. Bu süreç, bireylerin kendi beğenilerine uygun ürünler yaratmalarına olanak tanırken, doğal kaynakların korunmasına da katkıda bulunmaktadır (Ece Demir, 2020).

3.2. İleri Dönüşümde Öne çıkan Tasarım ve Tasarımcılar

Çağdaş tasarımda İleri Dönüşüm, sürdürülebilirlik kavramını yaratıcı süreçlerle entegre eden önemli bir yaklaşımdır. Tasarımcılar, atık malzemeleri yeniden değerlendirerek, estetik ve işlevsellik açısından özgün eserler ortaya koyarlar. Bu süreç hem çevresel sorumlulukları yerine getirirken hem de tasarımın sınırlarını genişleten yenilikçi çözümler sunmaktadır (Dessy, 2020)

Sürdürülebilir uygulamalar ve ekolojik yaşamın dostu olarak sanatsal bilinçlenmede sanatçı ve tasarımcılara önemli misyonlar yüklemektedir. Atıkların sıfıra indirgenmesi, yeniden kullanıma kazandırılması, bunlardan sanat adına üretimlerin yapılması sürdürülebilir sanatın hedefleri arasında olup birey ve toplumun bilinçli hareket etmesi ve çevre dostu olması, tüketim adına her türlü aşırıılıktan kaçınması gerekmektedir (Aslan, 2023).

İleri Dönüşüm, çağdaş tasarımda sadece bir teknik değil, aynı zamanda bir ifade biçimi olarak da kabul görmektedir. Kullanım ömrünü tamamlamış materyaller, bu yaklaşım sayesinde yeni hayat bulurken, aynı zamanda tasarım sürecinde malzemenin potansiyelini keşfetme imkânı sunmaktadır. Bu yöntem, geleneksel tasarım anlayışına meydan okuyarak, malzeme ve estetik arasındaki ilişkiyi yeniden tanımlamaktadır (Dessy, 2020).

Dünya genelinde plastik atık yönetiminin etkin bir şekilde gerçekleştirildiği söylenememektedir. Çeşitli plastik türlerinin yalnızca küçük bir bölümü verimli bir şekilde geri dönüştürülebilmektedir. Toplanan plastik atıkların büyük bir kısmı ise ya yakılmakta ya da açık alanlarda biriktirilmektedir, bu da çevresel sorunları daha da derinleştirmektedir. Ayrıca, plastik atıkların büyük bir kısmı yeterli şekilde toplanamamakta, bu da yönetim süreçlerini olumsuz yönde etkilemektedir (Ocak, 2022). Tez çalışmasında incelenen ByFusion, şirketi, ByBlocks adı verilen yapı malzemeleri üretmek için plastik atıkları ileri dönüştürmektedir. Bu İleri Dönüşüm prensiplerinin endüstriyel bir uygulamasıdır ve atık plastikleri değerli yapı malzemelerine dönüştürmektedir.

Tez çalışmasında incelenecek İleri Dönüşüm prensiplerini benimseyen diğer tasarımcılardan Piet Hein Eek, ahşap atıkları ve eski mobilyaları kullanarak yeni ve estetik mobilya tasarımları yaratmaktadır. Rebecca Wright ise Psychic Outlaw markasıyla İleri Dönüşüm prensiplerini moda dünyasında uygulayan bir tasarımcıdır. İncelenecek farklı yöntemler, çeşitli malzemelerle alanında uzman tasarımcıların, yaratıcı ve sürdürülebilir çözümler sunduğunu kanıtlamaktadır.

3.3. ByFusion ByBlocks:

Los Angeles merkezli startup ByFusion, plastik atıklarla mücadele konusunda yenilikçi bir plan geliştirmiştir. 2017 yılında kurulan bu işletme, geri dönüştürülemeyen plastik atıkları toplamak ve dönüştürmek için özel bir sistem oluşturmuştur. ByFusion, tek kullanımlık plastikleri 'ByBlock' adı verilen yapı bloklarına dönüştüren bir makine geliştirmiştir. Bu bloklar, boyut ve şekil olarak inşaatlarda yaygın olarak kullanılan beton bloklara benzemektedir ve tamamen geri dönüştürülmüş plastik atıklardan üretilmektedir (Cnn, 2022). Bu süreç, İleri Dönüşüm anlayışının endüstriyel bir uygulamasıdır ve atık malzemelerin değerli yapı malzemelerine dönüştürülerek çevresel sürdürülebilirliğe katkıda bulunulmasını sağlamaktadır.

Görsel 55: ByBlock, İlk çok amaçlı Beton blok, 2022

<https://surfacesreporter.com/articles/133761/worlds-first-multipurpose-concrete-blockmade-from-recycled-and-unrecyclable-plastic-byfusion-global> Erişim: 17.05.24

ByBlock, tamamen yeni bir amaçla genellikle geri dönüştürülemeyen plastik atıklardan yapılan ilk inşaat sınıfı yapı malzemesidir (ByFusion, 2022). ByFusion Global, Inc. tarafından belirtildiği üzere: Plastik, güçlüdür, esnektir ve uzun süre dayanacak şekilde üretilmiştir. Sınırsız uygulama alanına sahiptir ve kalabalık depolama alanlarına, zararlı deniz çöplerine veya zehirli atıkların yakılmasına yönelik tek kullanımlık bir ürün olmamalıdır. Malzeme olarak plastik sorun değil; yaşam döngüsü için planlama eksikliğidir. Plastik atıkların geleceğini yeniden şekillendirmemiz gerekmektedir (ByFusion, 2017).

Belirtilen ifade ile plastiğin doğru şekilde yönetildiğinde ve yaşam döngüsü iyi planlandığında, çevresel etkilerinin azaltılabileceğini ve çeşitli endüstriyel uygulamalarda değerli bir İleri Dönüşüm haline gelebileceğini vurgulamaktadır. ByFusion, bu yaklaşımla plastik atıkların sürdürülebilir ve etkili bir şekilde yeniden kullanılmasını amaçlamaktadır

Görsel 56: Byfusion, Kullanım Görseli, 2022

<https://surfacesreporter.com/articles/133761/worlds-first-multipurpose-concrete-blockmade-from-recycled-and-unrecyclable-plastic-byfusion-global> Erişim: 17.05.24

ByFusion'ın CEO'su Heidi Kujawa, CNN Business'a verdiği röportajda, geri dönüştürülemeyen plastiklerin geniş bir yelpazeyi kapsadığını ve bu atıkların teknoloji sayesinde değerlendirilebildiğini belirtmiştir. Kujawa, “Teknolojimizle ilgili ilginç olan şey, sistemimizi özellikle düşük değerli, değeri olmayan ve geri dönüştürülemeyen her şey etrafında tasarlamış olmamızdır” demiştir (Cnn, 2022). Tasarımları İleri Dönüşüm anlayışının bir örneği olarak, atık malzemelerin sürdürülebilir ve kullanışlı ürünlere dönüştürülmesini sağlamaktadır.

Görsel 57: Byfusion, Duvar Kullanımı, 2022

<https://surfacesreporter.com/articles/133761/worlds-first-multipurpose-concrete-blockmade-from-recycled-and-unrecyclable-plastic-byfusion-global> Erişim: 17.05.24

ByFusion'ın plastik atıkları dönüştürme süreci iki ana adımdan oluşmaktadır. İlk adımda, plastiğin temin edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda ByFusion, deniz ortamlarına karışan plastik atıkları toplamak için okyanus temizleme operasyonlarıyla iş birliği yapmaktadır. Örneğin, şirket, 2020 yazında Büyük Pasifik çöp yığınınından 100 tondan fazla atık toplayan Ocean Voyage Institute/Project Kaisei ile ortak çalışmıştır (Designboom, 2022)

İkinci adımda, toplanan plastik atıklar daha küçük parçalara ayrılmaktadır. Bu plastik parçalar daha sonra ByFusion'ın patentli buhar tabanlı işlemi kullanılarak aşırı ısıtılır ve her biri 10 kg ağırlığında, 40 cm x 20 cm x 20 cm ölçülerinde bloklar halinde birleştirilir. Bu yöntemin önemli bir avantajı, hiçbir kimyasal, katkı maddesi veya dolgu maddesi gerektirmemesi ve beton bloklardan %41 daha az sera gazı emisyonu üretmesidir. Ayrıca, ByBlock'lar standart beton bloklar gibi çatlama veya parçalanma eğilimi göstermemektedir (Designboom, 2022).

Görsel 58: ByFusion, Yan Masa tasarımı, 2024

<https://shop.byfusion.com/collections/byblock-byblock-products/products/bytableside-table>

Erişim: 17.05.24

ByFusion, geri dönüştürülmüş plastik atıkları yapı malzemesi olarak kullanmak amacıyla 'ByBlock' adı verilen bloklar üretmektedir. ByFusion CEO'su Heidi Kujawa,

ByBlock'ların boyutlarını standart çimento bloklarına göre modellediklerini belirterek, standart çimento bloklarından yaklaşık 10 pound daha hafif olduğunu ifade etmiştir (Cnn, 2022).

ByBlock'lar, çelik çubuk gerektiren ardurme adı verilen bir yöntemle inşaat projelerinde kullanılmaktadır. Bu sürdürülebilir yapı malzemesi, ticari, konut ve altyapı projelerinde değerlendirilebilmektedir. Şirket, hem Blocker System adı verilen makinesini hem de tamamlanmış ByBlock'larını satışa sunmuş, ancak müşteri ve satış rakamlarını açıklamamıştır (Cnn, 2022). Bu İleri Dönüşüm ürünüyle ByFusion, belediyeler ve şirketlerle iş birliği yaparak sürdürülebilirliği genişletebilmektedir.

Kujawa, ByFusion'un başlangıcından itibaren mümkün olduğunca karbon nötr olmayı hedeflediğini vurgulamış ve üretim süreçlerinin tamamen elektrikli ve emisjonsuz olduğunu belirtmiştir. Nihai hedeflerinin Blocker System'i dünya genelindeki topluluklara ulaştırarak, yerel bina projelerinde plastik atıkları yeniden kullanmak olduğunu ifade etmiştir. ByFusion, 2030 yılına kadar 100 milyon ton plastiği geri dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Kujawa, her topluluğun plastik atıklarla mücadele ettiğini ve bir Blocker System'in kurulmasının çöp depolama alanlarını azaltmaya, sera gazı emisyonlarını düşürmeye ve ulaşım ihtiyaçlarını minimize etmeye yardımcı olacağını belirtmiştir (Cnn, 2022). ByFusion, atık plastikleri sanatsal ve işlevsel objelere dönüştürerek çevresel sürdürülebilirliğe katkıda bulunarak İleri Dönüşümün iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Sanatçılar gibi ByFusion da, atık plastik malzemeleri değerli ve kullanışlı ürünlere dönüştürerek çevresel etkiyi azaltmayı amaçlamaktadır. Bu anlayış, plastik atıkların çevresel bir sorun olmaktan çıkıp, sürdürülebilir bir gelecek için kaynak haline gelmesi gerektiğini vurgulamaktadır. ByFusion Global, Inc. tarafından ifade edildiği üzere:

"Endüstriyel seri üretime yönelik yıllarca süren geliştirmelerden sonra, patent bekleyen Mikro Yönlendirme Platformumuz (MDP), her tür plastik atığı sürekli olarak ByBlock adı verilen yüksek performanslı, gelişmiş bir yapı malzemesine dönüştürebilir. ByBlock mahallelerin, şirketlerin ve hükümetlerin plastik atıklarını gezegeni temizlerken yerel topluluklarda kullanmalarına olanak tanıyor. ByFusion MDP, yerelleştirilmiş ihtiyaçlara göre istihdam yaratabilir, altyapıyı iyileştirebilir ve mahalleleri canlandırabilir. Birlikte çalışarak gelecek nesiller için daha temiz, daha sürdürülebilir bir gezegen sağlayacak değişim olabiliriz (ByFusion, 2017).

ByFusion'ın yaklaşımı, İleri Dönüşümün endüstriyel ölçekte uygulanmasına güzel bir örnektir. Byblock'lar tamamen geri dönüştürülebilir ve geri dönüştürülemez plastiklerden üretiliyor. Byfusion'ın hedefi 2030 yılına kadar 100 milyon ton plastiği geri dönüştürmek.

Görsel 59: ByFusion, 2 Bybud Mini tasarımları, 2024

<https://shop.byfusion.com/collections/bundles/products/2-bybud-minis> Erişim: 18.05.24

3.4. Piet Hein Eek:

Piet Hein Eek, Hollanda doğumlu bir sanatçı ve tasarımcı, sürdürülebilir sanat ve tasarım alanında Avrupa'nın önde gelen isimlerinden bir tasarımcıdır. 1967 yılında Hollanda'da doğan Eek, Eindhoven Endüstriyel Tasarım Akademisi'nde hazırladığı final sınav projesiyle dikkat çekmiştir. 'Hurda Ahşap Dolaplar' başlıklı çalışmaları, geri kazanılmış keresteden yapılmış olup, seri üretim sıradanlığına ve malzeme israfına karşı cesur bir tepki olarak algılanmıştır. Bu projede kullanılan tüm dolapları satarak 1992 yılında kendi tasarım

stüdyosunu kurmuştur (TheFuturePerfect, 2023). Eek'in bu yaklaşımı, İleri Dönüşüm 'upcycling' kavramını benimseyen tasarımcıların felsefesiyle örtüşmektedir.

Görsel 60: Piet Hein Eek, 40 X 40 Atık Masası, 2023

<https://www.thefutureperfect.com/product/in-stock/tables-in-stock/diningtables/waste-table-round/> Erişim: 18.05.24

Eek, tez projesinde ahşap hurdalarını yüksek kaliteli tasarımlara dönüştürmek amacıyla ince marangozluk tekniklerini kullanarak çevre dostu "azalt, yeniden kullan, geri dönüştür" anlayışını yeniden şekillendirmiştir. En ünlü eseri 'Waste Furniture' burada tasarlanmış ve atılmış ürünlerden yapılmıştır. Bu eser, Eek'in yetenekli ve teknik açıdan hassas tasarımını, 'azalt, yeniden kullan, geri dönüştür' inancıyla harmanlama vizyonunu teşvik etmiştir. Bunu kısa süre sonra 'Waste Waste 40x40' serisi takip etmiştir. Bu seri, malzemelerin 40 x 40 milimetrelik kareler halinde kesilmesi ve ardından sandalyeler, masalar ve banklar oluşturacak şekilde bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur (TheFuturePerfect, 2023). Waste serisi, atık malzemelerin sanatsal ve işlevsel objelere dönüştürülmesiyle çevresel sürdürülebilirliğe katkıda bulunmuştur.

Görsel 61: Piet Hein Eek, Atık Fayans Dolabı, 2023

<https://www.thefutureperfect.com/product/furniture/storage/cabinet/waste-tile-cabinet/>
Erişim: 18.05.24

Scrapwood serisi ile Eek, Hella Jongerius, Marcel Wanders ve Tejo Remy gibi olağanüstü yeteneklerin bulunduğu bir dünyada kendine yer edinmiştir. Tasarımcı Amy Lau, 'Bu parçaları ilk olarak 2003 yılında gördüm ve çok etkilendim' diyerek, Eek'in çalışmaları üzerindeki etkisini vurgulamıştır. Lau, Eek'in tasarımlarındaki kolaj ögesi ve ahşap parçaların tarihini anlatma yeteneğinden övgüyle bahsetmiştir. Benzer şekilde, Alhadeff, Eek'in en hantal malzemelerle bile ustalıkla çalışma biçimini şu sözlerle ifade etmiştir: 'Yatak başı harika olan insanlar gibi. Rastgele görünüyor ama genellikle çok ustalıkla hazırlanmış bir şey' (Laurenberkowitz, 2022) Bu yorumlar, Eek'in İleri Dönüşüm prensiplerini ustalıkla

uygulayarak atık malzemeleri yüksek değerli tasarım ürünlerine dönüştürme konusundaki başarısını göstermektedir.

Görsel 62: Piet Hein Eek, Detay, 2014

<https://www.dezeen.com/2014/01/05/waste-waste-40x40-piet-hein-eek-scrap-woodfurniture/>
Erişim: 18.05.24

Eek, kariyeri boyunca kilim, ev eşyaları, duvar kağıdı, saat ve gözlük gibi birçok alanda çalışmıştır. Ayrıca Hollanda'nın Eindhoven kentindeki stüdyosunda kendi eserleriyle dolu bir restoran ve sanat galerisi yaratmıştır. Eleştirmenlerden olumlu yorumlar alan iç tasarım projeleri arasında yeniden geliştirilen endüstriyel binalar, çiftlik evleri ve seralar da bulunmaktadır. Eek'in çalışmaları, sürdürülebilirlik ve estetik değerleri birleştirerek çağdaş tasarım dünyasında önemli bir yer edinmiştir (The Future Perfect, 2023).

Görsel 63: Piet Hein Eek, Üretim, 2014

<https://www.dezeen.com/2014/01/05/waste-waste-40x40-piet-hein-eek-scrap-woodfurniture/>
Erişim: 18.05.24

Eek: İşçiliğin bu kadar pahalı olması ve bacak olacak kadar iyi bir malzemeyi çöpe atmak zorunda kalmamız fikrinden hoşlanmıyorum. Bu yüzden dünyayı tersine çevirdim ve 'İşçiliğin hiçbir maliyeti yok, malzemeler bir servete mal olmaktadır' diyerek ifade etmektedir. Eek'in bu yaklaşımı, israfı önlemek için işçiliğin değerini malzemelerin değerinin önüne koyarak, İleri Dönüşümü benimseyerek daha sürdürülebilir bir üretim süreci geliştirmeyi hedeflemektedir (Design Indaba, 2012).

İleri Dönüşümü benimserken yenilikçi teknikler geliştirmeye devam etmiştir. Dezeen dergisine verdiği röportajda, bu sürecin geride daha küçük miktarlarda ve kullanımı daha zor olan düzensiz şekillerde atık malzeme bıraktığından bahsetmiştir. Bu nedenle, Piet Hein Eek, karelerin sabit şeklini ve boyutunu benimseyerek bu malzemeleri yeniden değerlendirme sürecini optimize etmiştir. Eek, bu yaklaşım ile bu malzemeleri yeni koleksiyonlara

dönüştürmek için gereken emeği azaltmış ve malzemeleri bir yapı oluşturmak yerine yalnızca bir kabuk olarak kullanmayı tercih etmiştir (Etherington, 2014)

Görsel 64: Piet Hein Eek, Sandalye, 2014

<https://www.dezeen.com/2014/01/05/waste-waste-40x40-piet-hein-eek-scrap-woodfurniture/>
Erişim: 18.05.24

Piet Hein Eek'in çalışmaları, sürdürülebilir tasarım ilkelerini yaratıcı bir şekilde uygulayarak, çevresel ve estetik değerleri birleştiren başarılı örnekler sunmaktadır. Eek'in bu yaklaşımı, geri dönüştürülmüş malzemeleri kullanarak yeni ve özgün tasarımlar yaratma konusundaki kararlılığını ve yenilikçi bakış açısını göstermektedir (Colorauthority, 2022). Bu bağlamda, Eek'in çalışmaları, İleri Dönüşümün tasarım dünyasındaki önemini ve potansiyelini ortaya koymaktadır.

Piet Hein Eek'in alışmaları, New York Modern Sanat Müzesi'nde ve İtalya Milano Mobilya Fuarı gibi mekanlarda sergilenmiş, dünya çapında birçok galeride satılmaktadır (Colorauthority, 2022).

3.5. Rebecca Wright-Psychic Outlaw:

Rebecca Wright tarafından kurulan Psychic Outlaw, cesur ve parlak İleri Dönüşüm tasarımlarıyla el yapımı ürünler tasarlamaya odaklanmış bir markadır. 2019 yılında kurulan ve Austin, Texas'ta faaliyet gösteren bu yaratıcı merkez, vintage yorganlar ve bandanalar kullanarak ceketler, elbiseler ve aksesuarlar üretmektedir (Contemporaryfashion, 2024).

Görsel 65: Psychic Outlaw, Atölye, 2021

https://www.texasmonthly.com/style/made-in-texas-psychic-outlaw-turns-quilts-into-jackets/?utm_source=Facebook&utm_medium=Social&utm_campaign=Book%20Social&utm_content=MITPsychicOutlaw Erişim: 22.05.24

Kurucusu Rebecca Wright'ın hayatı boyunca süren benzersiz kıyafetler satın alma ve yaratma tutkusundan doğmuştur. Marka, %100 geri kazanılmış vintage kumaşlar kullanarak

çevre dostu giysiler üretmektedir. Her parça, orijinal kumaşın güzelliğini koruyarak, herkes tarafından beğenilebilecek ve giyilebilecek bir şeye dönüştürülmektedir. Ayrıca müşterilerin kendi yorgan ve bandanalarını giysilerde kullanmak üzere göndermelerine olanak tanıyarak, eski parçalarını geri dönüştürmelerini sağlamaktadır (Psychicoutlaw, 2024). Bu süreç de İleri Dönüşümde tüketicilerin yaratıcı sürecin bir parçası olmalarını sağlamaktadır.

Rebecca, yorgan yapımı için gereken zaman ve beceriye büyük saygı duymakta ve kullandığı tüm yorganlar, Rebecca onları kurtarmadan önce çöplüğe gönderilecek durumda olmaktadır. Yorganların bazıları yırtılmış veya lekelenmiş olabilir, ancak Rebecca yorganın kullanılabilir tüm parçalarını değerlendirmeye çalışmaktadır. "Bu tekstili kurtarıp gerçekten giyilebilir bir şeye dönüştürmeyi ve bu tarihi sürdürmeyi tercih ederim" diye açıklamaktadır. Yorganlar geleneksel olarak üç katmandan oluşur: üst, iç dolgu katmanı ve arka kısım. Bazen sadece bir yorganın üst kısmı ile çalışmak zorunda kaldığında, ekip ham kumaş kenarlarını kapatmak için giysinin içine bir astar eklemektedir (Braden, 2023). Rebecca, İleri Dönüşümü tam olarak yaşatabilmek adına bu katmanları olduğu gibi bırakmak için elinden geleni yapmaktadır.

Görsel 66: Psychic Outlaw, Atölye, 2021

https://www.texasmonthly.com/style/made-in-texas-psychic-outlaw-turns-quilts-into-jackets/?utm_source=Facebook&utm_medium=Social&utm_campaign=Book%20Social&utm_content=MITPsychicOutlaw Erişim: 22.05.24

Verdiği bir röportajda, ‘Kendi Yorganını Sağla’ gönderimlerinin arkasında pek çok anlamlı hikâye bulunmaktadır. Birçok aile yadigarı bu şekilde elimize ulaşıyor. Henüz bu tür bir projeyi gerçekleştirmedim, ancak bir müşteri, merhum babasının yorganını bandanalarıyla birlikte, yorganı yamamak ve onarmak amacıyla gönderdi. Bu parçaları bir araya getirip, bu kadar duygusal bir değere sahip bir nesneyi korumak beni oldukça heyecanlandırıyor diye bahsetmektedir. (Violachip, 2022)

Rebecca'nın en sevdiği tasarımı olan bandana elbiseler ve kapitone paltolar en çok satılan ürünlerinden olmaktadır. Bunlarla birlikte İleri Dönüşüm yorgan çantası, fermuarlı keseler ve özel giyim ürünlerinden birine dönüşmesi için kendi İleri Dönüştürülmüş yorganınızı sağlamak seçimleri oluşturmaktadır (Braden, 2023).

Görsel 67: Psychic Outlaw, Web Sitesinden Ürünler, 2021

<https://www.psychicoutlaw.com/collections/mail-in-your-own-materials> Erişim: 22.05.24

Rebecca için eski kumaşlara ve motiflere yeni bir hayat vermek rahatlatıcı bir deneyim olduğu görülmektedir. Çılgın yorganlar, rastgele ve renkli yapılarıyla dikkat çeker ve konfeti izliyormuş gibi bir his uyandırırken; yakından incelendiğinde, sadece binlerce farklı parçanın bir araya getirilmesiyle oluşmadıkları, aynı zamanda tasarım sınırları, hayvan figürleri ve isimlerle yoğun ve rastgele elle işlendiği görülmektedir. Bu özellikler, İleri Dönüşüm ‘yorgandan tasarımların’ benzersiz ve değerli olmasını sağlamaktadır (Violachip, 2022).

Görsel 68: Psychic Outlaw, İleri Dönüşecek Ürünler, 2021

https://www.texasmonthly.com/style/made-in-texas-psychic-outlaw-turns-quilts-into-jackets/?utm_source=Facebook&utm_medium=Social&utm_campaign=Book%20Social&utm_content=MITPsychicOutlaw Erişim: 22.05.24

Görsel 69: Psychic Outlaw, Tasarımcı ve Ürünleri, 2021

https://www.texasmonthly.com/style/made-in-texas-psychic-outlaw-turns-quilts-into-jackets/?utm_source=Facebook&utm_medium=Social&utm_campaign=Book%20Social&utm_content=MITPsychicOutlaw Erişim: 22.05.24

Psychic Outlaw'ın 'Kendi Yorganını Sağla' gibi projeleri, aile yadigarı olan ve duygusal değeri yüksek parçaların korunmasını ve yeni, kullanışlı ürünlere dönüştürülmesini sağlamaktadır. Rebecca Wright gibi tasarımcılar, bu süreçle eski yorganları yeni ve giyilebilir giysilere dönüştürerek hem geçmişin izlerini sürdürmekte hem de modern moda anlayışına katkıda bulunmaktadır. İleri Dönüşüm, kaynakların etkin kullanımını sağlarken, kişisel ve duygusal hikayelerin yaşatılmasına da olanak tanıyan önemli bir yaklaşımdır (psychicoutlaw, 2024).

3.6. İleri Dönüşümün Çağdaş Sanat ve Tasarım Üzerinde Etkileri

Sanayi devrimi ile yükselen yaşam standartları ve ekonomi, sanayileşme öncesi döneme kıyasla daha fazla üretim ve dolayısıyla daha fazla atık oluşumuna yol açmıştır. Dönemin insanının hızlı üretime kolay erişimi, gündelik yaşamdan nesnelere sanatta yer bulmasına ve sanatta büyük bir dönüm noktasının yaşanmasına neden olmuştur. Marcel Duchamp'ın "Fountain" adlı çalışması, Kurt Schwitters, 1923'te eski eşyalar ve artık malzemelerden "Merz yapısı" adlı eseri gibi çalışmalar sanatın yalnızca görsel bir ürün değil, aynı zamanda düşünsel ve ifade biçimi olduğunu vurgularken, onları yeni bir düşünsel sürece yönlendirmiştir (Erenus, 2014).

1960'lı yıllardan itibaren, toplumsal ve çevresel değişimlerin etkisiyle "Arazi Sanatı" gibi akımlar, endüstriyel gelişmenin ve teknolojik hızın olumsuz etkilerini eleştirerek doğanın değerini ön plana çıkarmıştır. Sanatçılar, müze ve galerilere tepki olarak alternatif mekânlarda işlerini ve düşüncelerini sergilerken aynı dönemde Fransız heykeltıraş César Baldaccini, gerçek arabaları presleyerek oluşturduğu heykellerle seri üretim ve kullan-at tüketim kültürünü eleştirmiştir. Baudrillard'ın belirttiği gibi, "öznenin nesne üzerindeki üstünlüğünün" sona ermesi, sanata yeni bir boyut kazandırmış ve sıradan nesnelere üzerinden yeni anlamlar yaratmaya çalışan çağdaş sanat hareketlerine katkıda bulunmuştur (Germaner, 1996).

20. yüzyılın ikinci yarısından sonra ortaya çıkan ve farklı mekân arayışlarına yönelen Land Art, Yeryüzü Sanatı, Çevresel Sanat ve Ekolojik Sanat gibi hareketler, topluma doğaya duyarlı yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. İleri Dönüşüm, bu bağlamda sanatın doğa ile olan bağlantısını güçlendiren önemli bir araç haline gelmiştir. Atık malzemelerin estetik ve işlevsel yeni ürünlere dönüştürülmesi süreci olan İleri Dönüşüm, sanat ve tasarımda sürdürülebilirlik kavramını ön plana çıkarmaktadır (Saygı, 2016).

Doğadaki bozulmaların geri döndürülemez bir boyuta ulaşması, sanatçıların ulusal ve uluslararası düzeyde çevresel sorunları ele alan projeler üretmelerine neden olmuştur. Bu bozulmaların artması, sanatçıların eleştirel ve çözüm odaklı sanatsal pratikler geliştirme ihtiyacını doğurmuştur. İleri Dönüşüm, bu çerçevede hem estetik hem de çevresel duyarlılığı artıran bir araç olarak değer kazanmıştır. Sanatçılar, atık malzemeleri kullanarak yaratıcı ve sürdürülebilir eserler ortaya koymakta, böylece çevre bilincini artırmaktadırlar (Saygı, 2016).

Aşırı tüketim neticesinde dünyanın sahip olduğu doğal kaynakların hızla tükenmesi, doğanın ve doğal kaynakların korunması ve devamlılığı için tüm dünya ülkelerinin bir araya geldiği

“sürdürülebilirlik” temasıyla farkındalıkların sağlanması için gereken ciddi önlemlerin alınmasını gerektirdi. Sürdürülebilir kalkınma kavramı resmi olarak, 1987 yılında Birleşmiş Milletlerin yayınladığı ‘Ortak Geleceğimiz’ raporunda karşımıza çıkmıştır. Bu raporda ekonomik kalkınmanın ve ekolojik çevrenin bir bütün olarak kabul edilmesi ve ekonomik gelişmenin aynı zamanda sürdürülebilir olması gerekliliği vurgulanmıştır. (Aslan, 2023)

Çevresel sorunlar ve sürdürülebilirlik kaygıları arttıkça, çağdaş sanat ve tasarım İleri Dönüşüm kavramını benimsemiş ve bu doğrultuda dikkat çekici projeler geliştirmiştir. Hans Haacke ve Joseph Beuys gibi sanatçılar, atık malzemeleri kullanarak ve doğal süreçleri sanatsal uygulamalara entegre ederek, çevresel sorunların ciddiyetini izleyicilere göstermektedirler.

Haacke'nin "Grass Grow" adlı eseri, izleyicinin doğayla doğrudan etkileşime girmesini sağlarken, çevresel farkındalık yaratmayı hedeflemektedir (Saygı, 2016). Bu eserler, sanatın yalnızca görsel bir deneyim sunmanın ötesinde, çevresel sürdürülebilirlik ve toplumsal değişim olabileceğini ortaya koymaktadır.

Toplumsal ve ekolojik dönüşümün etkisini vurguladığı bir diğer eser yaklaşımı da Joseph Beuys'un "7000 Oaks"(7000 meşe) projesidir. Beuys, bu proje ile yalnızca bir sanat eseri yaratmamış, aynı zamanda ekolojik bilinç ve sürdürülebilirlik mesajı vermiştir. Meşe ağaçları dikerek, doğanın kırılganlığını ve insan ile doğa arasındaki karşılıklı bağımlılığı simgelemiştir (Saygı, 2016). Beuys bu projesinde, toplumun ekolojik sistemle birlikte dönüşümünü vurgulamak ve bu dönüşüme dikkat çekerek teşvik etmeyi amaçlamıştır.

Sürdürülebilirlik ve ekoloji gibi konuların giderek daha fazla önem kazandığı günümüzde, sanat ve tasarım disiplinleri yeni anlamlar ve değerler yaratma potansiyeline sahiptir. Kostüm tasarımcısı Yulia Shtern, çalıştığı atık malzemeler sayede İleri Dönüşüm üzerine odaklandığı heykel, duvar serileri ve diğer çalışmalar, çoğunlukla gıda ambalajları, kumaş artıkları, plastik parçalar ve biraz da folyo kullanılarak oluşturulmuştur. Çalışmalarında boya kullanılmamakta olup, ileri dönüştürülmüş malzemelere eklenen tek içerik şeffaf bir kapaticıdır (Alarcão, 2023). Bu İleri Dönüşüm serininin sanatsal dili, büyümlü gerçekçilik olarak tanımlanabilir.

Lauren Berkowitz, İleri Dönüşüm ile ilişkilendirilebilecek, zamanın geçişini, kaybı ve yenilenmeyi çağrıştıran geçici ve mekâna özel enstalasyonlar yaratmaktadır. Çalışmaları ile İleri Dönüşümün çevresel farkındalık yaratmada ne kadar etkili olabileceğini gözler önüne sermektedir. Berkowitz, günlük kullanım sonrası atılan büyük miktarda plastik şişe, saksı ve ambalaj gibi atık malzemeleri kullanarak doğanın bozulmasına ve insanların doğayla olan bağlarının zayıflamasına dikkat çekmektedir (laurenberkowitz, 2022).

Ekolojik sanatçı Jackie Brookner “...Değerleri etkilemek, arzular yaratmak, insanların bir şeyleri önemsemesini sağlamak için insanların kalplerini, bedenlerini, bilinçdışı rüya yaşamlarını ve imgelemlerini etkilemek zorundasınızdır. Bu ise sanatın gayet iyi yaptığı bir şeydir.” sözleriyle sanatın rolünü ortaya koymuştur (Aydın, 2013).

SONUÇ

Sanayi Devrimi'nden bu yana hızla gelişen endüstri ve teknoloji, yaşam biçimlerimizi köklü bir şekilde değiştirmiştir. Bu değişiklikler, çevresel sorunların artmasına ve doğal kaynakların hızla tükenmesine yol açmıştır. Sonuç olarak, günümüzde sürdürülebilir bir gelecek arayışı, toplumsal bilinçle daha yaşanabilir bir dünyanın nasıl inşa edilebileceği üzerine yoğunlaşmaktadır. Sanatçılar ve tasarımcılar, bu arayışta önemli bir rol üstlenmekte, İleri Dönüşüm gibi yöntemlerle çevresel farkındalığı artırmayı ve toplumu daha sürdürülebilir bir yaşama yönlendirmeyi amaçlamaktadır.

İleri Dönüşüm, kullanılmış malzemelerin yaratıcı yollarla yeniden değerlendirilerek, yeni ve değerli ürünlere dönüştürülmesi sürecini ifade eder. Bu yöntem, atık miktarını azaltmakla kalmaz, aynı zamanda doğal kaynakların daha verimli kullanımını teşvik eder. Sanatçılar ve tasarımcılar, atık malzemeleri estetik ve işlevsel ürünlere dönüştürerek, çevresel sürdürülebilirliği desteklemekte ve topluma bu konuda güçlü mesajlar iletmektedir. Bu süreç hem sanatsal yaratıcılığı teşvik etmekte hem de ekolojik dengeyi korumaya yönelik somut adımlar atılmasını sağlamaktadır. Sanat ve tasarım alanında İleri Dönüşüm uygulamaları, sadece estetik değerler yaratmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal bilinçlendirme ve çevre duyarlılığını artırma görevini de üstlenmektedir.

Bu tez çalışmasındaki seçilen tasarımcı ve sanatçılar, farklı materyalleri İleri Dönüşüm prensipleri ile farklı şekillerde benimsemekte, ancak ortak bir vizyon doğrultusunda çalışmaktadır. Bu ortak vizyon, atık malzemelerin yeniden kullanımı yoluyla çevresel sürdürülebilirliği teşvik etmek ve toplumu bu konuda bilinçlendirmektir. Tasarımcılar ve sanatçılar, malzemelerin estetik, doku, renk ve form gibi özelliklerini keşfederek, onları yeniden değerlendirmektedir. Her bir tasarımcı ve sanatçı, kendi alanlarında benzersiz yaklaşımlar geliştirerek İleri Dönüşümün potansiyelini göstermektedir. Bu ortak yönleri arasında, atık malzemeleri estetik ve işlevsel ürünlere dönüştürme, çevresel sorunlara dikkat çekme ve sürdürülebilirlik konusunda topluma ilham verme bulunmaktadır.

Bu çalışmanın faydası, sanat ve tasarım alanında İleri Dönüşümün nasıl uygulanabileceğini, bu süreçte karşılaşılan zorlukları ve elde edilen başarıları detaylandırarak, gelecekteki yaratıcı çalışmalara ilham kaynağı olmasıdır.

Sonuç olarak, İleri Dönüşüm, çağdaş sanat ve tasarımda çevresel sürdürülebilirliği sağlamak için etkili bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanatçılar ve tasarımcılar, Pasifik okyanusundaki çöpten oluşan 7. Kıtayı bir anda yok edemese de İleri Dönüşüm gibi yaklaşımlarla büyümesine engel olabilir toplumda farkındalık yaratabilirler. Bu süreç, çevresel sorunların çözümüne katkıda bulunurken, toplumda sürdürülebilirlik bilincinin yaygınlaşmasını da sağlar. Sanat ve tasarım, estetik değerleri çevresel sorumluluklarla birleştirerek, daha sürdürülebilir bir dünya için güçlü bir araç haline gelmektedir. Gelecekte, sanat ve tasarımın bu rolü, toplumsal değişim ve çevresel iyileşme için kritik öneme sahip olacaktır. Bu yaklaşımlar, sanatın ve tasarımın gücünü kullanarak, çevresel sürdürülebilirlik konusunda toplumun tüm kesimlerine ilham verme potansiyeline sahiptir.

KAYNAKÇA

Akalın, O. (2020). Geri dönüşüm (recycle) ve ileri dönüşüm (upcycle) nedir ve aralarında ne fark vardır? Yesilodak. <https://www.yesilodak.com/geri-donusum-recycle-ve-ileri-donusum-upcycle-nedir-ve-aralarinda-ne-fark-vardir>

Akkurt, P. (2013). Experiments/kiss-of-life. Pinarita. <http://www.pinarita.com/experiments/kiss-of-life>

Aktaran, S. O. (2016). Eser ve manifestosu bağlamında kamusal alanda enstalasyon. Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Aktaş, K. O. (2018). Dijital çağda bir eğitim modeli: "Senin atığın bana lazım". Başkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi 3. Sanat ve Tasarım Eğitimi Sempozyumu Dijital Çağda Sanat ve Tasarım Bildiriler Kitabı (ss. 361-366). Ankara: Mim. İç ve Dış Mekân Baskı Sistemleri Rek. Matbaacılık.

Alarcão, J. (2023). I3C group/yulia shtern. Insights of a Young Ecological Artist. <https://www.insightsofayoungecologicalartist.com/i3c-group/i3c-group---yulia-shtern>

Anatsui, E. (2024). Biography. El Anatsui. <https://elanatsui.art/biography>

Art, C. (2020). Lin May Saeed. Clark Art Institute. <https://www.clarkart.edu/about/press-room/press-room-archives/2020-archives/lin-may-saeed>

Artreview. (2023). Lin May Saeed, sculptor whose work presented animals as humans' equals (1973-2023). ArtReview. <https://artreview.com/lin-may-saeed-sculptor-whose-work-presented-animals-as-humans-equals-1973-2023/>

Aslan, T. (2023). Sürdürülebilir tüketim davranışları üzerine sürdürülebilir sanat. Yıldız Journal of Art and Design, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Samsun, Türkiye.

Bali, İ. (2019). Pınar Akkurt ile ileri dönüşüm üzerine keyifli bir sohbet. Mataramasu. <https://www.mataramasu.co/blogs/blog/pinar-akkurt-ile-ileri-donusum-uzerine-keyifli-bir-sohbet>

Biter, E. Ö. (2021). İleri dönüşüm ve sanat. Aposto. <https://aposto.com/s/ileri-donusum-ve-sanat>

Bullfeet. (2023). Upcycling. Bullfeet. <https://www.bullfeet.com/en/blog/upcycling>

Byfusion. (2017). About. ByFusion. <https://www.byfusion.com/about/>

Byfusion. (2022). ByBlock. ByFusion. <https://www.byfusion.com/byblock/>

Castle, N. (2021). Upcycling guide. Redress Design Award. <https://www.redressdesignaward.com/academy/resources/guide/upcycling>

Cnn. (2022). Waste plastic blocks. Cnn. <https://edition.cnn.com/2022/08/03/business/byfusion-waste-plastic-blocks/index.html>

Contemporaryfashion. (2024). Psychic outlaw: Sustainable shopping and conscious consuming. Contemporary Fashion. <https://contemporaryfashion.com/stories/psychic-outlaw-sustainable-shopping-and-conscious-consuming/>

Designwanted. (2019). Cheer project: Bio-based pine needle composite. Designwanted. <https://designwanted.com/cheer-project-bio-based-pine-needle-composite/>

Doal, I. (2014, Şubat). Stuart Haygarth's play. Cool Hunting. <https://coolhunting.com/culture/stuart-haygarths-play/>

Ekoloji. (2019). Geri dönüşüm nedir? Ekoloji. <https://www.ekoloji.com/ekoloji/geri-donusum-nedir/>

Emplifi. (2022). Joys of working in social media. Emplifi. <https://emplifi.io/resources/blog/joys-of-working-in-social-media>

Erenus, Ö. K. (2014). Marcel Duchamp. İstanbul: Tekhne Yayınları.

Etherington, G. (2014). Waste waste 40x40: Piet Hein Eek scrap wood furniture. Dezeen. <https://www.dezeen.com/2014/01/05/waste-waste-40x40-piet-hein-eek-scrap-wood-furniture/>

Fırıncı, D. M. (2013, Haziran). Dijital çağda geleneksel baskı resim ve teknikler arası geçiş (melezleşme). Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 134.

Gazan, O. (2021). Tekstil atığından sanat eserine. Bigumigu. <https://bigumigu.com/haber/tekstil-atigindan-sanat-eserine/>

Gekader. (2023). Atık yönetiminde iki farklı yaklaşım: Geri dönüşüm ve ileri dönüşüm. Gekader. <https://gekader.org.tr/atik-yonetiminde-iki-farkli-yaklasim-geri-donusum-ve-ileri-donusum/>

Germaner, S. (1996). 1960 sonrası sanat. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Holt, C. (2010). Reduce, reuse, recycle – The ‘three R’s’ of the waste management hierarchy and their impact on packaging. 4.

İdil Dal, G. C. (2019, Şubat 30). Sürdürülebilirlik yolunda “ileri dönüşüm”: Bir atölye çalışması. Art and Design.

İrfan Aydın, Y. Z. (2013). Doğa ve sanat ekseninde farklı yaklaşımlar. Sanat & Tasarım Dergisi, 4.

Istanbultravelogue. (2015). Pınar Akkurt and her window displays. Istanbultravelogue. <https://www.istanbultravelogue.com/istanbullites-pinar-akkurt-and-her-window-displays/>

Kandinsky, W. (2020). Sanatta ruhsallık üzerine. İstanbul: Altıkırkbeş.

Kılıç, U. (2016, Eylül 16). Dada'nın 100 yılı: Kurt Schwitters Merz Dada. E-Skop. <https://www.e-skop.com/skopbulten/dadanin-100-yili-kurt-schwitters-merz-dada/3073>

Kuspit, D. (2004). Sanatın sonu. İstanbul: Metis Yayınları.

Laurenberkowitz. (2022). Work. Lauren Berkowitz. <https://www.laurenberkowitz.com.au/work>

Lucas, J. (2021). How El Anatsui broke the seal on contemporary art. New Yorker. <https://www.newyorker.com/magazine/2021/01/18/how-el-anatsui-broke-the-seal-on-contemporary-art>

Marshall. (2024). Why we love contemporary modern art and you should too. The Marshall Gallery. <https://themarshallgallery.com/post/5025-why-we-love-contemporary-modern-art-and-you-should-too#:~:text=Contemporary%20modern%20art%20is%20often,messages%20in%20a%20powerful%20way.>

McDonough, W. (2023). The Hannover principles. McDonough. <https://mcdonough.com/writings/the-hannover-principles/>

McKinsey. (2021). The state of fashion 2021. McKinsey & Company.

Montjoy, V. (2023). 3D printed interior with upcycled plastic reducing waste enhancing design. ArchDaily. <https://www.archdaily.com/996782/3d-printed-interior-with-upcycled-plastic-reducing-waste-enhancing-design>

Mridul, A. (2023, June 16). Upcycled vegan food waste brands. Green Queen. <https://www.greenqueen.com.hk/upcycled-vegan-food-waste-brands/>

Naiamundi. (2015). Pinar Akkurt röportajı. Naiamundi. <https://naiamundi.wordpress.com/2015/04/12/roportaj-pinar-akkurt/#more-301>

Noble, T.-W. (1998). Tim Noble and Sue Webster. ArtWorks for Change. <https://www.artworksforchange.org/portfolio/tim-noble-and-sue-webster/>

Perniola, M. (2015). Sanat ve gölgesi. İstanbul: İletişim Yayınları.

Peter Osborne. (2017). Çağdaş estetik çağdaş ne zaman başladı. E-Skop. <https://www.e-skop.com/skopbulten/cagdas-estetik-cagdas-ne-zaman-basladi/3309>

Rankin, S. C.-W. (1996). Ekoloji. İstanbul: AD Yayıncılık A.Ş.

Ravenhall, L. (2020). What is the difference between recycling and upcycling? Forge Recycling.

ÖZGEÇMİŞ

Funda Pehlivan Eker

Eğitim

- Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü-
Sanat ve Tasarım Ana Sanat Dalı- Yüksek Lisans Tez Aşaması, 2024
- Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi-
Tekstil Tasarım Lisans, 2009

İş Deneyimi

- ‘Gizemli Krallığın Çiçekleri’ Adıyaman Valiliği onaylı, Kommagene mirası tanıtımı, çocuk kitabı metin yazarlığı ve çizerliği, 2023, Adıyaman
- FIGOpara.com özel Nft Koleksiyonu, OPENSEA.İO, Dijital koleksiyon, 2022
- Nft Koleksiyonu, OPENSEA.İO ve ASYNC, Dijital eser, 2021-2022
- Dijital Kitap Uygulaması Vimbo.App mobil uygulama, Sanat Yönetmenliği, Çocuk kitap yazarlığı ve çizerliği, 2021 İstanbul
- Ayakkabı Tasarım Atölyesi, Kişisel markasında ayakkabı tasarımı, üretimi ve satışı, 2012-2018 İstanbul
- Hotiç ve diğer Ayakkabı firmaları, Ayakkabı ve koleksiyon tasarımı, 2005-2012 İzmir- İstanbul

Çocuk Kitapları

- ‘Gizemli Krallığın Çiçekleri’ Çocuk kitabı yazarlığı ve çizerliği, 2023 Adıyaman

- Dijital Kitap Vimbo.App mobil uygulama, Yuva ve Mama, Kaka Loka, Banyo Yapıyorum, Uyku Kuşu Lişu, gibi çocuk hikâye yazarlığı ve çizer koçluğu, 2021 İstanbul
- En güzel Hediye, Gelirini sokak hayvanlarına bağışlanan ilk çocuk kitabı, imza günleri ve etkinlikleri, 2017 İstanbul

Verilen Seminer ve Eğitimler

- Ayvalık Masal Şenliği, 'Küçükköy'ün Büyük Masalları' Anlatı/Etkinlik, 2023 Balıkesir
- Adıyaman Deprem Bölgesi, Çadır kent ve Konteynır Kent, 'Çocuklar ve Gençlerle Sanatsal Çalışmalar' eğitim ve uygulama çalışmaları, 2023 Adıyaman
- Yaşar Üniversitesi, 'Disiplinler Arası Tasarım Konsepti', Seminer, 2022 İzmir
- Dokuz Eylül Üniversitesi, 'Sürrealist Kadın Sanatçılar' sunumu, Seminer, 2022 İzmir
- Vimbo.App mobil uygulama, Uzman Psikologla Canlı Yayın Eğitimleri, 2021 İstanbul
- Yaratıcı Drama, Sanat ve Resim Dersleri, Okul öncesi- ilkokul gruplarına, 2018-2021 İstanbul
- En güzel Hediye, Gelirini sokak hayvanlarına bağışlanan ilk çocuk kitabı, imza günleri, yaratıcı drama ve etkinlikleri, 2017-2018 İstanbul
- Üniversite ve Sanat Okulları, İstanbul Aydın Üniversitesi, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul Moda Akademisi (İMA) gibi kurumlarda ayakkabı- çanta tasarım ve üretim workshop ve kursları, 2012-2017 İstanbul

Katıldığı Sergiler

- DEÜ- Türk Amerikan Derneği, 2024
- İzmir Kültür Park Atlas Pavyonu, 2024
- Türk Amerikan Derneği, 2023

- Konak Belediyesi Kadın Müzesi, 2023
- Ocak Eskiiz Sanat Galerisi, , 2022-2023 İzmir
- İzmir Kültür Park Resim-Heykel Müze ve Sanat Galerisi, 2022
- Sabancı Kültür Sarayı, 2022
- Dokuz Eylül Üniversitesi, GSE ‘Sanatı Fotoğraflamak’ Karma Sergi, Türk Amerikan Derneği, 2022 İzmir
- İSMEK Heykel Karma Sergi, 2018-2019 İstanbul
- Küçükçiftlikpark Orkestra Adam Rudolph “Yeşile Dönüş” Geri dönüşüm konseptinde Wearable Art Defile/Sergisi, 2012 İstanbul
- Sakıp Sabancı Müzesi, İDMİB Ayakkabı Tasarım Yarışması Final Defile/Sergisi, 2011 İstanbul
- Atık Plastiklerle Wearable Art Heykel Sergisi, 2010 Dijital
- Sürreal Ayakkabılar, Wearable Art Heykel Sergisi, DEÜ GSF, 2009 İzmir